

**Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

**Wytoczne szczegółowe w zakresie wsparcia w formie instrumentów
finansowych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na
lata 2023–2027**

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Czesław Siekierski

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 19 grudnia 2024 r.

Podstawa prawna

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1741).

Obowiązki wytycznych

Niniejsze wytyczne obowiązują od dnia od dnia 2 stycznia 2025 r.

Spis treści

I. Słownik pojęć.....	6
II. Wykaz skrótów	9
III. Informacje ogólne	10
IV. Kwalifikowalność	11
IV.1. Ogólne warunki kwalifikowalności	11
IV.2. Kwalifikowalność na poziomie ostatecznych odbiorców.....	12
IV.3. Kwalifikowalność na poziomie podmiotu wdrażającego IF	12
IV.4. Dokumentowanie wydatków	13
IV.5. Zasada faktycznego ponoszenia wydatków	13
V. Interwencja I.10.1.2.....	13
V.1. Ogólny zakres wsparcia	13
V.2. Ostateczny odbiorca pomocy	14
V.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)	16
V.4. Pomoc publiczna	17
V.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	17
VI. Interwencja I.10.6.2.....	19
VI.1. Ogólny zakres wsparcia	19
VI.2. Ostateczny odbiorca pomocy	20
VI.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)	20
VI.4. Pomoc publiczna	21
VI.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	21
VII. Interwencja I.10.7.2.....	22
VII.1. Ogólny zakres wsparcia	22
VII.2. Ostateczny odbiorca pomocy	23
VII.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)	23
VII.4. Pomoc publiczna	24
VII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	24
VIII. Interwencja I.10.9.....	25
VIII.1. Ogólny zakres wsparcia	25
VIII.2. Ostateczny odbiorca pomocy	26
VIII.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)	26
VIII.4. Pomoc publiczna	26
VIII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych.....	26
IX. Koszty niekwalifikowalne.....	28
X. Kwalifikowalność VAT	29

XI. Podwójne finansowanie	29
XII. Łączenie dotacji z instrumentem finansowym w jednym projekcie	29
XIII. Kontrola instrumentów finansowych.....	30
XIII.1. Kontrola realizowana przez Instytucję Zarządzającą	30
XIII.2. Kontrola realizowana przez ARiMR.....	31
XIV. Monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie realizacji i ewaluacji instrumentów finansowych PS WPR.....	32
XIV.1. Dane sprawozdawcze	32
XIV.2. Dane monitoringowe	32
XV. Obowiązki podmiotu wdrażającego IF w zakresie informacji i promocji	33
Załącznik Wykaz rodzajów inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub zgodnych ze Strategią „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego	36

I. Słownik pojęć

bank kredytujący – bank udzielający kredytu, z którym beneficjent zawarł umowę o współpracy regulującą zasady udzielania gwarancji z FGR Plus oraz dotacji na spłatę odsetek od kredytów objętych gwarancją FGR Plus udzielanych przez bank ostatecznym odbiorcom (umowa operacyjna)

beneficjent – podmiot, o którym mowa w art. 3 pkt 13 lit. c rozporządzenia 2021/2115

działalność rolnicza – działalność rolnicza określona zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 w PS WPR

dotacja na spłatę odsetek – dopłata do oprocentowania kredytu objętego gwarancją FGR Plus, udzielana na warunkach określonych w PS WPR oraz Strategii Inwestycyjnej z elementami Biznes Planu

duże przedsiębiorstwo – przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 pkt 34 rozporządzenia 2022/2472

Fundusz Gwarancji Rolnych Plus (FGR Plus) – instrument finansowy w rozumieniu art. 2 pkt 16 rozporządzenia 2021/1060; FGR Plus to fundusz udzielający gwarancji spłaty kredytu oraz dotacji na spłatę odsetek przy spełnieniu określonych warunków dla sektora rolnego, tj. zarówno dla przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego, jak i dla producentów produkcji podstawowej (rolników) a także przedsiębiorców realizujących usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa

gospodarstwo – gospodarstwo, o którym mowa w art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2021/2115

instrumenty finansowe (IF) – instrumenty finansowe, o których mowa w art. 2 pkt 16 rozporządzenia 2021/1060

inwestycje materialne – inwestycje rzeczowe, np. zakup budynków, maszyn, urządzeń, środków transportu, gruntu, inwestycje odtworzeniowe, modernizacyjne

inwestycje niematerialne – wartości niematerialne i prawne, np. autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje, prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych, know-how

instytucja zarządzająca (IZ) – krajowa instytucja zarządzająca PS WPR, o której mowa w art. 123 rozporządzenia 2021/2115

kierujący gospodarstwem – osoba prowadzącą działalność rolniczą w gospodarstwie osobiście (podejmowanie decyzji), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponoszącą koszty i czerpiącą korzyści w związku z prowadzeniem tej działalności

mikroprzedsiębiorca, mały lub średni przedsiębiorca (MŚP) – przedsiębiorca, o którym mowa w art. 2 pkt 52 rozporządzenia 2022/2472

młody rolnik – rolnik w rozumieniu art. 4 ust. 6 rozporządzenia 2021/2115, o którym mowa w rozdziale V.2. ust. 3

operacja – projekt, umowa, działanie lub grupa projektów lub działań wybranych w ramach danego PS WPR, o których mowa w art. 3 pkt 4 lit. a rozporządzenia 2021/2115; w kontekście IF operacja oznacza łączne kwalifikowalne wydatki publiczne przyznane na rzecz danego instrumentu finansowego oraz późniejsze wsparcie finansowe świadczone z tego instrumentu finansowego na rzecz ostatecznych odbiorców, o których mowa w art. 3 pkt 4 lit. b rozporządzenia 2021/2115

opłata za zarządzanie – cena za świadczone usługi z tytułu zarządzania instrumentem finansowym, określona w umowie o finansowaniu między IZ a podmiotem wdrażającym fundusz powierniczy lub fundusz szczegółowy, o której mowa w art. 2 pkt 26 rozporządzenia 2021/1060

ostateczny odbiorca – osoba prawna lub fizyczna, która otrzymuje wsparcie z FGR Plus za pośrednictwem IF, o której mowa w art. 2 pkt 18 rozporządzenia 2021/1060

podmiot wdrażający IF – podmiot wdrażający IF, o którym mowa w art. 2 pkt 22 rozporządzenia 2021/1060; podmiotem wdrażającym IF jest BGK

pomoc de minimis – pomoc, o której mowa w przepisach rozporządzenia 2023/2831

pomoc publiczna – wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi, o której mowa w art. 107 ust. 1 TFUE

produkt nierolny – produkt niewymieniony w załączniku I do TFUE – (non-Annex)

produkt rolny – produkt wymieniony w załączniku I do TFUE – (Annex) – niebędący produktem rybołówstwa

przetwarzanie produktów rolnych – wszelkie czynności dokonywane na produktach rolnych, w wyniku których powstają produkty będące również produktami rolnymi, z wyjątkiem przeprowadzanych w gospodarstwie czynności niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży, o których mowa w art. 2 pkt 45 rozporządzenia 2022/2472

przetwórcy sektora rolno-spożywczego – przedsiębiorstwa, które zajmują się przetwórstwem, wytwarzaniem, przechowywaniem, magazynowaniem lub sprzedażą produktów rolnych

rolnik – rolnik, o którym mowa w art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2021/2115, którego gospodarstwo jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

strategia inwestycyjna – dokument przedstawiający działania przyczyniające się do realizacji celów PS WPR, za pośrednictwem instrumentu finansowego w formie gwarancji

wkład finansowy – wkład, o którym mowa w art. 58 rozporządzenia 2021/1060, przekazany do FGR Plus ze środków określonych w PS WPR

wprowadzanie do obrotu produktów rolnych – oznacza posiadanie lub wystawianie produktu w celu sprzedaży, oferowanie go na sprzedaż, dostawę lub każdy inny sposób wprowadzania produktu na rynek, z wyjątkiem jego pierwszej sprzedaży przez rolnika na rzecz podmiotów zajmujących się odsprzedażą lub przetwórstwem i czynności przygotowujących produkt do takiej pierwszej sprzedaży; sprzedaż produktów przez producenta produktów pierwotnych konsumentom końcowym uznaje się za wprowadzanie do obrotu produktów rolnych, jeśli następuje w odpowiednio wydzielonym do tego celu miejscu lub obiekcie, o których mowa w art. 2 pkt 35 rozporządzenia 2022/2472

wydatki kwalifikowalne – wydatki poniesione przez beneficjenta w związku z realizacją Umowy, według kategorii wskazanych w Strategii Inwestycyjnej z elementami Biznes Planu, zgodnie z zasadami określonymi w PS WPR, art. 68 rozporządzenia 2021/1060 oraz art. 80 rozporządzenia 2021/2115

Umowa – umowa o finansowaniu instrumentu finansowego w formie FGR Plus, zawarta pomiędzy IZ a podmiotem wdrażającym IF

umowa kredytowa – umowa zawarta pomiędzy ostatecznym odbiorcą a bankiem kredytującym, objęta gwarancją FGR Plus

II. Wykaz skrótów

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego

EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

I.10.1.2 – interwencja Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (instrumenty finansowe) w ramach PS WPR

I.10.6.2 – interwencja Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – (instrumenty finansowe) w gospodarstwie w ramach PS WPR

I.10.7.2 – interwencja Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – poza gospodarstwem w ramach PS WPR

I.10.9 – interwencja Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (instrumenty finansowe) w ramach PS WPR

MOL – działalność marginalna, lokalna i ograniczona, o której mowa w § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej

MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

RHD – działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego, o której mowa w art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia

KC – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny

rozporządzenie 2021/1060 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

rozporządzenie 2021/2115 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia

planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013

rozporządzenie 2021/2116 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013

rozporządzenie 2022/129 – rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/129 z dnia 21 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące rodzajów interwencji w odniesieniu do nasion oleistych, bawełny i produktów ubocznych produkcji wina na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 oraz dotyczące wymogów w zakresie informowania, upowszechniania i widoczności informacji związanych ze wsparciem unijnym i planami strategicznymi WPR

rozporządzenia 2022/2472 – rozporządzenie Komisji (UE) 2022/2472 z dnia 14 grudnia 2022 r. uznające niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

rozporządzenie 2023/2831 – rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

ustawa PS WPR – ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027

III. Informacje ogólne

1. Celem niniejszych wytycznych jest zapewnienie prawidłowego wdrażania IF w ramach PS WPR.
2. Niniejsze wytyczne określają:
 - 1) ramy wdrażania IF w ramach PS WPR oraz podstawowe obowiązki IZ, ARIMR oraz podmiotu wdrażającego IF, tj. BGK;
 - 2) warunki kwalifikowalności wydatków dla instrumentów finansowych ze środków PS WPR w ramach FGR Plus;

- 3) ogólne ramy udzielania pomocy publicznej dla rolników na inwestycje w gospodarstwie, dla przetwórców sektora rolno-spożywczego oraz przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa.
3. Na potrzeby niniejszych wytycznych jako kwalifikowalne koszty rozumie się katalog potencjalnych kosztów, które mogą się kwalifikować do objęcia wsparciem, natomiast jako wydatki kwalifikowalne rozumie się katalog wydatków poniesionych (zapłaconych) przez ostatecznego odbiorcę wsparcia podczas realizacji wspieranej operacji.

IV. Kwalifikowalność

IV.1. Ogólne warunki kwalifikowalności

1. Wydatki kwalifikowalne, o których mowa art. 80 ust. 5 rozporządzenia 2021/2115 oraz art. 68 ust. 1 rozporządzenia 2021/1060, w ramach FGR Plus, odpowiadają:
 - 1) zasobom zaangażowanym w ramach umów gwarancyjnych, zaległych lub takich, których termin zapadalności już upłynął, w celu pokrycia ewentualnych strat, wynikających z żądania wypłaty środków z gwarancji, obliczonych na podstawie współczynnika mnożnikowego ustanowionego na potrzeby potwierdzonych gwarancją kredytów, wypłaconych na rzecz ostatecznych odbiorców;
 - 2) płatnościom na rzecz ostatecznych odbiorców, w przypadku gdy IF łączone są z innymi wkładami UE w ramach pojedynczej operacji;
 - 3) płatnościom z tytułu opłat za zarządzanie i zwrotom kosztów zarządzania poniesionych przez podmiot wdrażający IF.
2. Realizacja FGR Plus kończy się wraz z końcem okresu kwalifikowalności wydatków, o którym mowa w art. 86 ust. 4 rozporządzenia 2021/2115.
3. Wydatki kwalifikowalne w ramach wsparcia ostatecznych odbiorców, o których mowa w art. 58. ust. 2 rozporządzenia 2021/1060, obejmują jedynie te elementy operacji na poziomie ostatecznych odbiorców, które w dniu podjęcia decyzji inwestycyjnej nie zostały fizycznie ukończone lub w pełni wdrożone.
4. Wydatki kwalifikują się do objęcia kredytem z gwarancją FGR Plus z datą następującą po dacie złożenia wniosku o udzielenie gwarancji. Wydatki takie nie

mogą być wcześniej opłacone, a faktura lub inny równoważny dokument musi być wystawiony po dacie złożenia wniosku o udzielenie gwarancji.

5. Na potrzeby niniejszych wytycznych przez podjęcie decyzji inwestycyjnej rozumie się dzień złożenia wniosku o udzielenie gwarancji FGR Plus.
6. IF nie mogą być wykorzystywane do refinansowania istniejących umów kredytowych/pożyczkowych/leasingowych, lecz powinny wspierać wszelkiego rodzaju nowe inwestycje zgodne z celami PS WPR.
7. Wsparcie w formie IF udzielone może być jedynie w przypadku inwestycji, co do których oczekuje się, że będą finansowo opłacalne, będą generować dochód lub przynosić oszczędności.
8. Zasada trwałości nie ma zastosowania do operacji polegających na wdrażaniu IF, w tym operacji, w ramach których łączy się IF i dotację na zasadach określonych w art. 58 ust. 5 rozporządzenia 2021/1060 – zarówno w części, w której wsparcie zostało udzielone w formie IF, jak i w części, w której wsparcie zostało udzielone w formie dotacji.

IV.2. Kwalifikowalność na poziomie ostatecznych odbiorców

1. W przypadku kredytów inwestycyjnych z gwarancją FGR Plus wydatek jest kwalifikowalny, jeżeli:
 - 1) spełnia warunki określone w PS WPR, w tym jest zgodny z celami interwencji przewidujących wykorzystanie IF;
 - 2) służy do realizacji celów projektu i został poniesiony w związku z realizacją projektu;
 - 3) jest zgodny z niniejszymi wytycznymi i został określony w umowie kredytowej;
 - 4) został faktycznie poniesiony we wskazanym okresie kwalifikowalności określonym w PS WPR, tj. po złożeniu wniosku o udzielenie gwarancji;
 - 5) dotyczy katalogu kosztów przewidzianych w rozdziałach V–VIII.
2. Katalog wydatków niekwalifikowalnych określony został w rozdziale IX.

IV.3. Kwalifikowalność na poziomie podmiotu wdrażającego IF

1. Do wydatków kwalifikowalnych zalicza się opłaty za zarządzanie dla podmiotu wdrażającego IF.
2. Opłaty, o których mowa w ust. 1, oparte są na wynikach i nie mogą przekroczyć limitów określonych w art. 68 ust. 4 rozporządzenia 2021/1060.

3. W przypadku, gdy w ramach jednej operacji łączy się wsparcie udzielane w formie gwarancji i w formie dotacji, opłata za zarządzanie dotyczy obu form wsparcia.

IV.4. Dokumentowanie wydatków

Dla potrzeb dokumentowania kwalifikowalności wydatków stosowane są w szczególności:

- 1) ewidencja przepływów finansowych w ramach IF na każdym poziomie, do poziomu ostatecznych odbiorców, zaś w przypadku gwarancji – dowód, że kredyty zostały wypłacone;
- 2) umowy kredytowe;
- 3) sprawozdania od podmiotu wdrażającego instrumenty finansowe;
- 4) formularze wniosków o płatność, przedłożone przez beneficjenta (podmiot wdrażający IF) wraz z dokumentami potwierdzającymi poniesione koszty;
- 5) dokumentowanie wydatków odbiorców ostatecznych odbywa się w oparciu o gromadzone przez nich faktury lub inne dokumenty księgowe o równoważnej wartości dowodowej.

IV.5. Zasada faktycznego ponoszenia wydatków

1. Pod pojęciem wydatku faktycznie poniesionego należy rozumieć wydatek poniesiony w znaczeniu kasowym, tj. rozchód środków pieniężnych z kasy lub rachunku płatniczego (obciążenie rachunku płatniczego odbiorcy ostatecznego).
2. Za datę poniesienia wydatku przyjmuje się w przypadku wydatków pieniężnych:
 - 1) dokonanych przelewem lub kartą płatniczą – datę obciążenia rachunku płatniczego;
 - 2) dokonanych kartą kredytową lub podobnym instrumentem płatniczym o odroczonej płatności – datę transakcji skutkującej obciążeniem rachunku karty kredytowej lub podobnego instrumentu;
 - 3) dokonanych gotówką – datę faktycznego dokonania płatności.

V. Interwencja I.10.1.2

V.1. Ogólny zakres wsparcia

1. W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

2. Operacje mogą dotyczyć wytwarzania produktów rolnych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.
3. W ramach I.10.1.2 mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy funkcjonowania gospodarstwa i jego zorientowania na rynek.
4. Do wsparcia w zakresie podstawowej produkcji rolnej kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy, zgodnie z art. 80 ust. 3 z rozporządzenia 2021/2015.
5. W ramach I.10.1.2 możliwa będzie realizacja inwestycji:
 - 1) o charakterze innowacyjnym lub wpływającym na cyfryzację, automatyzację działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie, w tym w rolnictwo precyzyjne;
 - 2) dotyczących produkcji rolnej w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji;
 - 3) polegających na rozwoju produkcji roślinnej lub zwierzęcej w gospodarstwie (głównie w przypadku gospodarstw poniżej 25 tys. euro wartości ekonomicznej i młodego rolnika);
 - 4) dotyczących przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży;
 - 5) dotyczących sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich;
 - 6) dotyczących zakupu gruntów (do 10% wartości kwoty kredytu, zaś w przypadku młodego rolnika – do 100% wartości kwoty kredytu).

V.2. Ostateczny odbiorca pomocy

1. Do uzyskania pomocy kwalifikuje się rolnik, prowadzący zarejestrowaną lub niezarejestrowaną działalność polegającą na wytwarzaniu produktów rolnych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.
2. Dla potrzeb niniejszych wytycznych wyróżnia się trzy różne grupy ostatecznych odbiorców:
 - 1) gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi 25 tys. euro i więcej;
 - 2) gospodarstwo rolne, którego wielkość ekonomiczna wynosi poniżej 25 tys. euro;
 - 3) młody rolnik.

3. Młody rolnik – osoba, która w dniu składania wniosku o udzielenie gwarancji w ramach FGR Plus:
 - 1) ma nie więcej niż 40 lat (gdzie wraz z ukończeniem 40 lat, rozpoczyna się bieg terminu (wynoszący rok), w którym to wiek osoby fizycznej będzie wynosił 40 lat. Okres ten upłynie wraz z godziną 00.00 w dniu 41 urodzin tej osoby. Tym samym niniejsza data wyznacza termin osiągnięcia wieku 41 lat, a więc wskazania, że dana osoba ma już więcej lat niż 40);
 - 2) jest „kierującym gospodarstwem”, co oznacza, że prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie osobiście, na własny rachunek i we własnym imieniu, ponosi koszty i czerpie korzyści w związku z prowadzeniem tej działalności;
 - 3) posiada co najmniej:
 - a) wykształcenie zasadnicze branżowe, średnie branżowe, średnie lub zasadnicze zawodowe w rozumieniu przepisów prawa oświatowego, lub
 - b) 3- letni staż pracy w rolnictwie, przy czym za staż pracy w rolnictwie uznaje się okres, liczony do dnia złożenia wniosku o udzielenie gwarancji w ramach FGR Plus, w którym wnioskodawca:
 - podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik lub domownik lub ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu 9 EFTA lub
 - był zatrudniony w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę, na stanowisku związanym z prowadzeniem produkcji rolnej.
4. Spełnienie wymogu, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, podlega weryfikacji na podstawie dokumentów takich jak:
 - 1) uzyskania wpisu do ewidencji producentów rolnych lub
 - 2) zgłoszenia zwierząt gospodarskich do komputerowej bazy danych prowadzonej przez ARiMR, lub
 - 3) posiadania dochodów z tytułu płatności bezpośrednich lub wystąpienie o nie, lub
 - 4) wystąpienia o pomoc finansową dla rolników w ramach programów UE lub pomocy krajowej, lub
 - 5) uzyskiwania przychodu wnioskodawcy z działalności rolniczej w wysokości co najmniej 1/3 całego przychodu w gospodarstwie za rok poprzedzający rok, w którym złożono wniosek o udzielenie gwarancji w ramach FGR Plus, lub

- 6) prowadzenia działu specjalnego produkcji rolnej, lub
 - 7) wskazania działalności rolniczej jako głównej w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEiDG), lub
 - 8) wykonywania działalności rolniczej jako głównej działalności gospodarczej wg dokumentów z KRS lub REGON.
5. W przypadku, gdy gospodarstwo jest przedmiotem małżeńskiej wspólności majątkowej, warunek, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, uznaje się za spełniony przez każdego ze współmałżonków, na podstawie:
- 1) uzyskania wpisu do ewidencji producentów rolnych, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, z którego wynika fakt prowadzenia gospodarstwa przez oboje małżonków;
 - 2) dokumentów, o których mowa w ust. 4 pkt 2-8.
6. Spełnienie wymogu, o którym mowa w ust. 3 pkt 3 lit. a, określa się na podstawie przedłożonych dokumentów w banku kredytującym, w tym poprzez przedstawienie świadectwa ukończenia szkoły.
7. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa ustalana jest przez ostatecznego odbiorcę przy wykorzystaniu formularza (kalkulatora) dostępnego na stronie Centrum Doradztwa Rolniczego. Składając wniosek o udzielenie gwarancji, ostateczny odbiorca wskazuje, czy wielkość ekonomiczna jego gospodarstwa jest poniżej 25 tys. euro i dołącza wypełniony ww. formularz w banku kredytującym. Brak takiego wskazania oznacza, iż wielkość ekonomiczna gospodarstwa wynosi 25 tys. euro i więcej.
8. Obowiązek wyliczenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa nie dotyczy młodego rolnika oraz gospodarstwa rolnego produkującego trzodę chlewną (świnie) w przypadku, gdy operacja dotyczy zwiększenia i utrzymania pogłowia loch, wraz z produkcją prosiąt i warchlaków pochodzących od loch utrzymywanych w gospodarstwie, w tym również utrzymywanych w cyklu zamkniętym.

V.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)

1. Instrumentem pomocy finansowej jest gwarancja wraz z dotacją na spłatę odsetek, zgodnie z następującymi zasadami:
 - 1) gospodarstwo, którego wielkość ekonomiczna wynosi 25 tys. euro i więcej – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do

ochrony środowiska i klimatu. Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych;

- 2) gospodarstwo, którego wielkość ekonomiczna wynosi poniżej 25 tys. euro – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 50% dotacji na spłatę odsetek, a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu –100% dotacji na spłatę odsetek;
- 3) młody rolnik – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz 100% dotacji na spłatę odsetek;
- 4) gospodarstwo rolne produkujące trzodę chlewną (świnie) – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz dotacja na spłatę odsetek przez pierwsze 4 lata: przez pierwsze 2 lata – 100% dotacji na spłatę odsetek, przez kolejne 2 lata – 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku inwestycji dotyczących zwiększenia i utrzymania pogłowia loch wraz z produkcją prosiąt i warchlaków pochodzących od loch utrzymywanych w gospodarstwie, w tym również utrzymywanych w cyklu zamkniętym.

2. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.

3. Intensywność pomocy – do 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

4. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

V.4. Pomoc publiczna

1. Pomoc publiczna udzielana jest na podstawie art. 145 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115.

2. Łączne wsparcie liczone oddzielnie dla gwarancji w formie ekwiwalentu dotacji brutto oraz dotacji na spłatę odsetek części dotacyjnej w ramach IF, nie może przekroczyć 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

V.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:

1) koszty zakupu:

a) maszyn, urządzeń, wyposażenia do produkcji rolnej, w szczególności sprzętu do uprawy, pielęgnacji, ochrony, nawożenia oraz zbioru roślin, lub urządzeń do przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych,

b) maszyn lub urządzeń do przygotowywania lub składowania pasz; maszyn lub urządzeń do pojenia, zadawania pasz,

- c) urządzeń do pozyskiwania lub przechowywania mleka,
 - d) ciągnika rolniczego,
 - e) maszyn i urządzeń do poboru, uzdatniania, mierzenia poboru, rozprowadzania wody, w tym służących wytwarzaniu produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich ;
- 2) koszty budowy, przebudowy, remontu budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowywania do sprzedaży produktów rolnych wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej i wyposażenia;
 - 3) koszty budowy albo zakupu elementów infrastruktury technicznej wpływających na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym zastosowanie rozwiązań związanych z ochroną środowiska i przeciwdziałaniem zmianom klimatu, w szczególności, np.:
 - a) montaż instalacji służących produkcji energii ze źródeł odnawialnych na potrzeby gospodarstwa,
 - b) rozwiązań oszczędzających zasoby jak np. woda, energia,
 - c) rozwiązań prowadzących do działania w obiegu zamkniętym,
 - d) termomodernizacji budynków,
 - e) rozwiązania służące niemarnowaniu żywności;
 - 4) koszty zakładania sadów lub plantacji krzewów owocowych;
 - 5) koszty nabycia zwierząt gospodarskich oraz roślin;
 - 6) koszty budowy ujęć wody, w tym studni, zbiorników;
 - 7) koszty zakupu (w tym również ich instalacji) systemów nawadniających;
 - 8) koszty zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu prowadzonej działalności rolniczej;
 - 9) koszty zakupu i implementacji nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub rozwiązań innowacyjnych;
 - 10) koszty wprowadzenia automatyzacji działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie;
 - 11) koszty zakupu maszyn, urządzeń służących do przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży;
 - 12) koszty opłat za patenty lub licencje;

- 13) zakup gruntów w celu prowadzenia działalności rolniczej przez ostatecznego odbiorcę wsparcia, na który można przeznaczyć do 10 % wartości kredytu objętego gwarancją FGR Plus (art. 73 ust. 3. lit. c rozporządzenia 2021/2115), z wyjątkiem młodego rolnika, w przypadku którego na zakup gruntów przeznaczyć można do 100 % wartości gruntu z kredytu, przy czym dopuszczalny jest zakup gruntu niezabudowanego jak i z budynkami o przeznaczeniu rolniczym (art. 46 KC i 48 KC);
 - 14) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu powinny wiązać się z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–12.
 3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1–13 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem V.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

VI. Interwencja I.10.6.2

VI.1. Ogólny zakres wsparcia

Pomoc jest udzielana:

- 1) w przypadku rolnika prowadzącego działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) - na inwestycje materialne i niematerialne w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury;
- 2) w przypadku rolnika prowadzącego działalność gospodarczą (w tym w formie MOL) na inwestycje materialne i niematerialne w zakresie:
 - a) przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury i ich wprowadzania do obrotu,
 - b) przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
 - c) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych;

3) w przypadku mikroprzedsiębiorcy (posiadającego gospodarstwo rolne i wykorzystującego własne produkty rolne do przetwarzania), który prowadzi działalność gospodarczą (w tym MOL) - na inwestycje materialne i niematerialne

w zakresie:

- a) przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
- b) przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- c) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- d) wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe.

VI.2. Ostateczny odbiorca pomocy

Do uzyskania pomocy kwalifikuje się:

- 1) rolnik, prowadzący działalność w ramach RHD;
- 2) rolnik, który prowadzi działalność gospodarczą (w tym w formie MOL);
- 3) mikroprzedsiębiorca posiadający gospodarstwo i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania, który prowadzi działalność gospodarczą (w tym w formie MOL).

VI.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)

1. Wsparcie FGR Plus oznacza objęcie gwarancją do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty.
2. Odbiorcy ostatecznemu przysługuje też 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” (zielone inwestycje). Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych.
3. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.

4. Maksymalny pułap intensywności pomocy to 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
5. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

VI.4. Pomoc publiczna

1. I.10.6.2 częściowo wykracza poza zakres art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa. Wsparcie udzielane jest w systemie mieszanym.
2. Pomoc publiczna udzielana jest na podstawie art. 145 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115.
3. Pomoc może być udzielana także jako pomoc de minimis na podstawie rozporządzenia 2023/2831.
4. Łączne wsparcie liczone oddzielnie dla gwarancji w formie ekwiwalentu dotacji brutto oraz dotacji na spłatę odsetek części dotacyjnej w ramach instrumentu finansowego, nie może przekroczyć 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

VI.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:
 - 1) inwestycje związane z budową, rozbudową, przebudową:
 - a) budynków do prowadzenia działalności przetwórczej, magazynowania, wprowadzania do obrotu lub kontroli laboratoryjnej produktów rolnych,
 - b) budynków i budowli infrastruktury technicznej,
 - c) pomieszczeń higieniczno-sanitarnych,
 - d) pomieszczeń administracyjnych stanowiących integralną część obiektów, służących działalności objętej wsparciem, przy czym na inwestycje dotyczące pomieszczeń administracyjnych nie można przeznaczyć więcej niż 10% wartości kredytu objętego gwarancją FGR Plus;
 - 2) koszty zakupu:
 - a) maszyn lub urządzeń do:
 - magazynowania, przechowywania lub przygotowania produktów rolnych do przetwarzania,
 - przetwarzania produktów rolnych,
 - magazynowania produktów rolnych lub półproduktów oraz przygotowania ich do sprzedaży,

- b) aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania,
 - c) oprogramowania służącego do zarządzania przedsiębiorstwem lub sterowania procesem produkcji, lub magazynowania produktów rolnych;
- 3) koszty wdrażania systemów zarządzania jakością;
 - 4) koszty opłat za patenty i licencje;
 - 5) koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn i urządzeń objętych operacją;
 - 6) koszty w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku mikroprzedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;
 - 7) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” powinny się wiązać z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–6.
 3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1– 6 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem VI.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

VII. Interwencja I.10.7.2.

VII.1. Ogólny zakres wsparcia

Pomoc jest udzielana:

- 1) w przypadku podmiotu prowadzącego działalność jako MŚP na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:
 - a) przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych oraz nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
 - b) przetwarzania odpadów żywnościowych na biokomponenty dla sektora niespożywczego,

- c) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
 - d) wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;
- 2) w przypadku dużego przedsiębiorcy na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:
- a) przetwarzania odpadów żywnościowych na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
 - b) przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
 - c) inwestycji w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (bez-GMO) w oparciu o rośliny białkowe.

VII.2. Ostateczny odbiorca pomocy

Do uzyskania pomocy kwalifikuje się:

- 1) podmiot prowadzący zarejestrowaną działalność jako MŚP;
- 2) duży przedsiębiorca.

VII.3. Zakres wsparcia na poziomie odbiorcy ostatecznego (kredytobiorcy)

- 1. Wsparcie FGR Plus oznacza objęcie gwarancją do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty.
- 2. Odbiorcy ostatecznemu przysługuje też 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” (zielone inwestycje). Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych.
- 3. Dotacja na spłatę odsetek nie przysługuje dużemu przedsiębiorcy.
- 4. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.
- 5. Maksymalny pułap intensywności pomocy to 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
- 6. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

VII.4. Pomoc publiczna

1. I.10.7.2 leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa. Wsparcie udzielane jest w systemie mieszanym.
2. Pomoc publiczna udzielana jest na podstawie art. 145 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115.
3. Pomoc może być udzielana także jako pomoc de minimis na podstawie rozporządzenia 2023/2831.
4. Wsparcie liczone dla gwarancji w formie ekwiwalentu dotacji brutto oraz dotacji na spłatę odsetek części dotacyjnej w ramach instrumentu finansowego, łącznie nie może przekroczyć 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

VII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:
 - 1) inwestycje związane z budową, rozbudową, przebudową:
 - a) budynków do prowadzenia działalności przetwórczej, magazynowania, wprowadzania do obrotu lub kontroli laboratoryjnej produktów rolnych,
 - b) budynków i budowli infrastruktury technicznej,
 - c) pomieszczeń higieniczno-sanitarnych,
 - d) pomieszczeń administracyjnych stanowiących integralną część obiektów, służących działalności objętej wsparciem, przy czym na inwestycje dotyczące pomieszczeń administracyjnych nie można przeznaczyć więcej niż 10% wartości kredytu objętego gwarancją FGR Plus;
 - 2) koszty zakupu:
 - a) maszyn lub urządzeń do:
 - magazynowania, przechowywania lub przygotowania produktów rolnych do przetwarzania;
 - przetwarzania produktów rolnych;
 - magazynowania produktów rolnych lub półproduktów oraz przygotowania ich do sprzedaży,
 - b) aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania,
 - c) oprogramowania służącego do zarządzania przedsiębiorstwem lub sterowania procesem produkcji, lub magazynowania,

- d) specjalistycznych środków transportu wewnętrznego i zewnętrznego przeznaczonych do transportu surowców i towarów takie jak: wózki widłowe, samochody: cysterny, silosy, chłodnie, izotermy, do przewozu zwierząt;
 - 3) koszty wdrażania systemów zarządzania jakością;
 - 4) koszty opłat za patenty i licencje;
 - 5) koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn i urządzeń objętych operacją;
 - 6) koszty w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych wyłącznie w przypadku MŚP posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;
 - 7) inwestycje w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (bez-GMO) w oparciu o rośliny białkowe;
 - 8) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.
2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu” powinny się wiązać z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–7.
3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1–7 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem VII.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

VIII. Interwencja I.10.9.

VIII.1. Ogólny zakres wsparcia

1. Do wsparcia kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne, związane z działalnością gospodarczą w zakresie świadczenia usług rolniczych i leśnych.
2. Celem I.10.9. jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.

VIII.2. Ostateczny odbiorca pomocy

Do uzyskania pomocy kwalifikuje się osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej/spółka wodna, prowadząca działalność gospodarczą jako MŚP:

- 1) wspomagającą produkcję roślinną, lub wspomagającą chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następującą po zbiorach;
- 2) w ramach świadczenia usług leśnych;
- 3) z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych lub związków spółek wodnych w rozumieniu ustawy prawo wodne;
- 4) w ramach mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.

VIII.3. Zakres wsparcia na poziomie ostatecznego odbiorcy (kredytobiorcy)

1. Wsparcie FGR Plus oznacza objęcie gwarancją do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty.
2. Odbiorcy ostatecznemu przysługuje też 50% dotacji na spłatę odsetek, w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu (zielone inwestycje). Wykaz inwestycji spełniających ten warunek jest w załączniku do niniejszych wytycznych.
3. Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją FGR Plus.
4. Maksymalny pułap intensywności pomocy to 65 % kosztów kwalifikowalnych operacji.
5. Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

VIII.4. Pomoc publiczna

1. Pomoc jest udzielana jako pomoc de minimis na podstawie rozporządzenia 2023/2831.
2. Pomoc przysługuje do wysokości pułapu pomocy de minimis, przy jednoczesnym nieprzekroczeniu 65 % kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia.

VIII.5. Katalog kosztów kwalifikowalnych

1. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się:

- 1) zakup wyposażenia, sprzętu, maszyn, urządzeń i związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą w zakresie usług rolniczych i leśnych, w szczególności:
 - a) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem wspomagających produkcję roślinną, lub wspomagających chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następujących po zbiorach,
 - b) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0), w tym:
 - zakupu stacji bazowych służących do przesyłu danych, sensorów, czujników do pomiaru wilgotności gleby, zasolenia gleby, temperatury, jakości powietrza, urządzeń sterujących, pedometrów i akcelerometrów, dronów do inspekcji infrastruktury (np. ogrodzeń, zadaszeń, wodopojów), stacji meteo,
 - zakupu niezbędnego sprzętu komputerowego,
 - zakupu gotowych rozwiązań wspomagających technologie cyfrowe w ramach operacji, takich jak: aplikacje, chmury obliczeniowe, przestrzenie dyskowe,
 - c) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych (koszty zakupu nowych maszyn wielozadaniowych do regeneracyjnego kształtowania cieków wodnych i obszarów wodno-błotnych, maszyn do układania drenażu, maszyn do kopania stawów oraz zbiorników),
 - d) w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych,
 - e) w celu świadczenie usług związanych z leśnictwem w zakresie przygotowania gleby pod zalesienia i zalesień, pielęgnacji upraw leśnych, ochrony lasu, przycinania lub zrębkowania oraz maszyn służących pozyskiwania i zbioru biomasy leśnej na cele energetyczne,
 - f) w celu świadczenia usług polegających na zbiorze i przetwarzaniu masy pochodzenia rolniczego na cele energetyczne.
- 2) koszt zakupu ciągnika rolniczego i leśnego w celu świadczenia usług związanych z rolnictwem lub w zakresie świadczenia usług leśnych;
- 3) kredyt obrotowy powiązany z kredytem inwestycyjnym do 20 % wartości kredytu inwestycyjnego.

2. Koszty dotyczące realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu powinny się wiązać z katalogiem działań i kosztów, wymienionych w ust. 1 pkt 1–2.
3. Koszty określone w ust. 1 pkt 1–2 nie stanowią listy zamkniętej, możliwe jest finansowanie ze środków kredytu innych kosztów, o ile poniesienie ich jest zgodne z podrozdziałem VIII.1. i nie stanowią one kosztów niekwalifikowalnych, o których mowa w rozdziale IX.

IX. Koszty niekwalifikowalne

Do kosztów niekwalifikowalnych w ramach instrumentów finansowych zalicza się:

- 1) koszty bieżące prowadzenia działalności, z wyłączeniem kosztów finansowanych kredytem obrotowym powiązanych z kredytem inwestycyjnym z gwarancją FGR Plus;
- 2) koszty poniesione przed dniem, w którym został złożony wniosek o udzielenie gwarancji;
- 3) koszty leasingu;
- 4) zakup, budowa lub modernizacja budynków lub pomieszczeń mieszkalnych lub innych niezwiązanych z działalnością rolniczą lub niewykorzystywanych w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolno - spożywczych;
- 5) zakup udziałów/akcji w podmiotach gospodarczych (inwestycje kapitałowe);
- 6) zakup używanych maszyn, urządzeń, starszych niż 5 lat od roku produkcji;
- 7) zakup gruntu powyżej 10% wartości kwoty kredytu objętego FGR Plus z zastrzeżeniem pkt 4. Wyjątek stanowi młody rolnik;
- 8) wynagrodzenia pracowników;
- 9) zakup samochodów osobowych;
- 10) odsetki od zadłużenia, z wyjątkiem dotacji udzielonych w formie dotacji na spłatę odsetek w ramach FGR Plus;
- 11) refinansowanie zaciągniętych zobowiązań;
- 12) koszty przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rybołówstwa i akwakultury.

X. Kwalifikowalność VAT

1. Podatek VAT jest kwalifikowalny w odniesieniu do inwestycji dokonywanych przez ostatecznych odbiorców wsparcia FGR Plus, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Gdy inwestycje wspierane są z instrumentów finansowych w połączeniu ze wsparciem w formie dotacji, VAT nie kwalifikuje się do części kosztów inwestycji, która odpowiada wsparciu z FGR Plus w formie dotacji, chyba że VAT z tytułu kosztów inwestycji nie podlega zwrotowi na mocy krajowych przepisów dotyczących VAT lub gdy część kosztów inwestycji odpowiadająca wsparciu z FGR Plus w formie dotacji wynosi mniej niż 5 000 000EUR (z VAT).
3. W przypadku FGR Plus udzielana jest dotacja na spłatę odsetek, która nie stanowi kosztów inwestycji. W związku z tym, VAT jest kosztem kwalifikowalnym.

XI. Podwójne finansowanie

1. Niedozwolone jest podwójne finansowanie wydatków.
2. Podwójne finansowanie oznacza w szczególności:
 - 1) więcej niż jednokrotne przedstawienie do rozliczenia tego samego wydatku albo tej samej części wydatku ze środków UE w jakiegokolwiek formie (w szczególności dotacji, pożyczki, gwarancji/poręczenia);
 - 2) rozliczenie zakupu używanego środka trwałego, który był uprzednio współfinansowany z udziałem środków UE;
 - 3) rozliczenie kosztów amortyzacji środka trwałego uprzednio zakupionego z udziałem środków UE;
 - 4) uzyskanie pomocy publicznej w kwocie przekraczającej wartość kosztów kwalifikowalnych operacji.

XII. Łączenie dotacji z instrumentem finansowym w jednym projekcie

1. IF mogą być łączone ze wsparciem PS WPR w formie dotacji w ramach pojedynczej operacji, w ramach jednej umowy o finansowaniu, w przypadku gdy obie różne od siebie formy wsparcia są oferowane przez podmiot wdrażający IF.
2. Wykluczona jest sytuacja, w której w przypadku połączenia IF z pomocą dotacyjną w ramach jednego projektu, wsparcia z IF będzie udzielał podmiot wdrażający IF,

a pomocy dotacyjnej - ARIMR. Wsparcie w obydwu formach musi być wdrażane przez podmiot wdrażający IF.

3. Wsparcie może obejmować także ten sam przedmiot wydatku pod warunkiem, że suma wszystkich połączonych form wsparcia nie przekracza całkowitej kwoty tego wydatku oraz nie przekracza intensywności pomocy.
4. Dotacje nie mogą być wykorzystywane do refundacji wsparcia otrzymanego z IF. IF nie mogą być wykorzystywane do prefinansowania dotacji.
5. W przypadku łączenia dotacji z IF w jednej operacji, dla każdej formy wsparcia prowadzi się oddzielną ewidencję.

XIII. Kontrola instrumentów finansowych

XIII.1. Kontrola realizowana przez Instytucję Zarządzającą

1. Kontrola IZ jest realizowana w oparciu o art. 107 ust. 7 ustawy PS WPR w powiązaniu z art. 103 i 104 ustawy PS WPR.
2. Kontrola IZ odbywa się w trybie kontroli na miejscu i wymaga przygotowania programu kontroli, który zawiera w szczególności:
 - 1) podstawę prawną kontroli;
 - 2) wskazanie jednostki kontrolowanej;
 - 3) zakres i cel kontroli;
 - 4) termin przeprowadzenia kontroli;
 - 5) opis organizacji i harmonogramu kontroli;
 - 6) skład zespołu kontrolującego.
3. Kontrolę IZ planuje się w rocznym Planie kontroli MRiRW.
4. Kontrolujący, zgodnie z ustawą PS WPR, biorąc pod uwagę specyfikę IF, mają prawo do:
 - 1) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli na miejscu;
 - 2) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli na miejscu, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczenia tych dokumentów;
 - 3) żądania okazywania i udostępniania danych informatycznych.
5. Z czynności kontrolnych w ramach kontroli na miejscu w zakresie IF sporządza się raport, który przesyła się podmiotowi kontrolowanemu zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy PS WPR.

XIII.2. Kontrola realizowana przez ARiMR

1. ARiMR przeprowadza kontrolę dotyczącą IF na poziomie podmiotu wdrażającego FGR Plus.
2. Czynności kontrolne są przeprowadzane zgodnie z art. 107 ust. 5 pkt 1 i ust. 6 ustawy PS WPR.
3. Kontrola ma na celu sprawdzenie, czy realizacja operacji jest zgodna z obowiązującymi przepisami prawa lub czy zostały spełnione warunki przyznania lub wypłaty pomocy, lub czy są realizowane lub zostały zrealizowane zobowiązania związane z przyznaną pomocą.
4. Kontrole przeprowadzane są zgodnie z harmonogramem kontroli.
5. ARiMR dokonuje wyboru próby do kontroli zgodnie ze swoimi procedurami.
6. Minimalny zakres kontroli obejmuje: prawidłowość realizacji Umowy, weryfikację wydatków, kontrolę dokumentów potwierdzających zachowanie ścieżki audytu.
7. Kontrolujący, zgodnie z ustawą PS WPR biorąc pod uwagę specyfikę IF, mają prawo do:
 - 1) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli na miejscu;
 - 2) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli na miejscu, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczenia tych dokumentów;
 - 3) żądania okazywania i udostępniania danych informatycznych.
8. Program kontroli zawiera w szczególności:
 - 1) podstawę prawną kontroli;
 - 2) wskazanie jednostki kontrolowanej;
 - 3) zakres i cel kontroli;
 - 4) termin przeprowadzenia kontroli;
 - 5) opis organizacji i harmonogramu kontroli;
 - 6) skład zespołu kontrolującego.
9. Z czynności kontrolnych w ramach kontroli na miejscu sporządza się raport, który przesyła się podmiotowi kontrolowanemu.
10. Wyniki kontroli, w tym zalecenia pokontrolne, przekazywane są do wiadomości IZ.

XIV. Monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie realizacji i ewaluacji instrumentów finansowych PS WPR

XIV.1. Dane sprawozdawcze

1. Roczne sprawozdania w zakresie realizacji i ewaluacji IF PS WPR, są przygotowywane w oparciu o Wytoczne w zakresie przygotowania i przesłania Komisji Europejskiej rocznego sprawozdania z realizacji celów oraz danych na potrzeby monitorowania.
2. Szczegółowy zakres danych określa się we wzorze formularza sprawozdania rocznego będącego załącznikiem do Umowy.

XIV.2. Dane monitoringowe

1. Celem gromadzenia danych jest monitorowanie bieżącego stanu wdrażania IF w ramach FGR Plus, a także dostarczanie informacji na potrzeby monitorowania i ewaluacji monitorowania realizacji i ewaluacji PS WPR.
2. Dane monitoringowe oznaczają zbiór danych przekazywanych przez beneficjenta do ARiMR.
3. Beneficjent zobowiązany jest do przekazania ARiMR:
 - 1) sprawozdania rocznego za każdy rok realizacji FGR Plus w terminie do 31 października roku budżetowego następującego po roku budżetowym, którego dotyczy sprawozdanie, na formularzu stanowiącym załącznik nr 4 do Umowy. Rok budżetowy N rozpoczyna się 16 października roku N-1 i kończy się 15 października roku N;
 - 2) sprawozdań bieżących za dany miesiąc oraz narastająco od pierwszego sprawozdania bieżącego do ostatniego tego sprawozdania tworzących jedną całość:
 - a) za każdy miesiąc kalendarzowy w okresie realizacji FGR Plus z wyjątkiem października,
 - b) za okresy 1–15 października i 16–31 października każdego roku w okresie realizacji FGR Plus.
4. Wzory dokumentów wymienionych w ust. 3. stanowią załączniki do Umowy.
5. W trakcie realizacji FGR Plus oraz do końca 2030 r. podmiot wdrażający IF współpracuje z podmiotami upoważnionymi przez IZ i innymi uprawnionymi podmiotami do przeprowadzania ewaluacji instrumentu finansowego FGR Plus, w

szczegółności z ewaluatorami zewnętrznymi, prowadzącymi badania, którym przekazuje wszelkie informacje dotyczące FGR Plus we wskazanym zakresie. Beneficjent zobowiązany jest do pozyskania informacji, o których mowa w art. 131 rozporządzenia 2021/2115, w tym danych osobowych, od ostatecznych odbiorców i ich udostępniania IZ, ARiMR oraz podmiotowi wykonującemu ewaluację, o których mowa w art. 140 rozporządzenia 2021/2115.

XV. Obowiązki podmiotu wdrażającego IF w zakresie informacji i promocji

1. Potwierdzeniem otrzymania pomocy z FGR Plus w ramach PS WPR jest oznaczenie w widoczny sposób przedsięwzięcia odpowiednimi symbolami potwierdzającymi, że jest ono finansowane lub współfinansowane przez Unię Europejską.
2. Podmiot wdrażający IF zapewnia, aby Banki Kredytujące informowały ostatecznych odbiorców o źródle finansowania gwarancji FGR Plus i dotacji na spłatę odsetek, a także o obowiązkach dotyczących umieszczania informacji o uzyskanym wsparciu z instrumentu finansowego FGR Plus zgodnie z pkt 2 załącznika III do rozporządzenia 2022/129, określonych szczegółowo w Strategii komunikacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Księdze wizualizacji logo Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.
3. Działania informacyjne i promocyjne realizowane przez podmiot wdrażający IF, w tym upubliczniane dokumenty, są oznaczone przy pomocy następujących elementów:
 - 1) znak (symbol) UE z umieszczonym obok zdaniem „Finansowane przez Unię Europejską” lub „Dofinansowane przez Unię Europejską”;
 - 2) logo PS WPR.
4. Księga Wizualizacji dostępna jest na stronie internetowej; <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ksiega-wizualizacji>.
5. Strategia komunikacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dostępna jest na stronie internetowej; <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/strategia-komunikacji>.
6. Zgodnie z załącznikiem III pkt 2 lit. a i b rozporządzenia 2022/129 podmiot wdrażający IF:

- 1) umieszcza na oficjalnej stronie internetowej lub na oficjalnych stronach mediów społecznościowych, krótki opis operacji, w tym jej cele i rezultaty, z podkreśleniem faktu otrzymania wsparcia finansowego z UE;
 - 2) umieszcza w widoczny sposób informację o fakcie otrzymania wsparcia z UE w dokumentach i materiałach związanych z komunikacją, dotyczących wdrażania operacji, przeznaczonych dla odbiorców ostatecznych, poprzez umieszczenie wymaganych symboli. Wskazane oznaczenia muszą się znaleźć na dokumentach związanych z wdrażaniem wsparcia z FRG Plus, w szczególności na umowie kredytowej z odbiorcą ostatecznym.
7. W przypadku niewywiązania się z obowiązków określonych w ust. 6, podmiot wdrażający IF jest wzywany do podjęcia działań zaradczych w terminie i na warunkach określonych w wezwaniu. W przypadku braku wykonania działań zaradczych, o których mowa w wezwaniu, IZ pomniejsza wartość wkładu finansowego o wartość nie większą niż 1% zgodnie z podrozdziałem IX.1 ust. 2 pkt 4 Wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.
 8. Podmiot wdrażający IF, za pośrednictwem banków kredytujących, zobowiązuje odbiorców ostatecznych do stosowania właściwych oznaczeń potwierdzających w widoczny sposób fakt otrzymania wsparcia operacji ze środków EFRROW.
 9. W przypadku operacji, wspieranych w formie instrumentów finansowych, których całkowity koszt przekracza 100 tys. euro¹ należy umieścić w miejscu dobrze widocznym dla społeczeństwa, co najmniej jeden plakat o wymiarze minimum A3 lub podobnej wielkości elektroniczny wyświetlacz, na których znajdują się informacje o operacji, z podkreśleniem faktu otrzymania wsparcia z EFRROW oraz logotypy przewidziane w Księdze wizualizacji IZ lub należy zapewnić tę informację w miarę możliwości w inny sposób, np. na stronie internetowej, firmowym profilu w mediach społecznościowych.
 10. W przypadku operacji polegających na finansowaniu działań w zakresie infrastruktury lub prac budowlanych, dla których całkowite wydatki publiczne lub całkowity koszt w przypadku wsparcia w formie instrumentów finansowych,

¹ Zgodnie z kursem wymiany złotego na euro, wyznaczony przez Europejski Bank Centralny, obowiązujący w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego dzień zawarcia umowy kredytowej.

przekracza 500 tys. euro², należy umieścić trwałą tablicę lub billboard w sposób wyraźnie widoczny dla społeczeństwa, przedstawiających symbol UE zgodnie z parametrami technicznymi określonymi w załączniku II i symbole opisane w Księdze wizualizacji IZ, natychmiast po rozpoczęciu fizycznej realizacji operacji lub zainstalowaniu zakupionego sprzętu.

Załącznik Wykaz rodzajów inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub zgodnych ze Strategią „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego

I. Inwestycje w gospodarstwach oraz usługi na rzecz rolnictwa

² Zgodnie z kursem wymiany złotego na euro, wyznaczony przez Europejski Bank Centralny, obowiązujący w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego dzień zawarcia umowy kredytowej

1. Katalog dotyczy I.10.1.2. oraz I.10.9 w zakresie usług na rzecz rolnictwa.
2. Wykaz przykładowych rodzajów inwestycji realizujących cele środowiskowo-klimatyczne PS WPR w ramach inwestycji w gospodarstwach:

Rodzaje inwestycji	Obejmuje, Nie obejmuje	Nazwa środka trwałego	
PRODUKCJA ZWIERZĘCA			
Systemy i urządzenia do zadawania pasz na mokro	<p>Obejmuje: Inwestycja obejmuje cały system lub jego elementy/urządzenia. Na system do zadawania pasz na mokro składają się np. następujące urządzenia: (1) zbiorniki wody i np. serwatki, (2) silosy paszowe z cyklonem do zasysania i podawania suchej paszy do (3) zbiornika z mieszałem paszy (woda+pasza), (4) pompa podająca płynną paszę poprzez (5) zawory (6) rurociągami do koryt, a oprócz tego (7) waga(-i), (8) sterownik (komputer) itp. stosowany jest przede wszystkim w żywieniu trzody chlewnej (świń). W przypadku pozostałych gatunków zwierząt można, ale raczej nie stosuje się tej technologii.</p>	Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt	
	Gat. zwierząt		
	Drób		Tak
	Świnie		Tak
	Zw. futerkowe		Tak
	Króliki na mięso		Tak
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak		
Elektroniczne stacje paszowe (automatyczne stacje żywieniowe)	<p>Obejmuje: Elektroniczne stacje paszowe stosowane w indywidualnym żywieniu przede wszystkim bydła i trzody chlewnej (świń). Działanie tych stacji możliwe jest dzięki elektronicznej identyfikacji zwierząt wyposażonych w kolczyki lub transpondery (czipy, mikroczipy) rozpoznawane przez czujnik stacji. W zależności od skali produkcji i jej zaawansowania nie można wykluczyć możliwości zastosowania tego sposobu żywienia takich zwierząt jak: owce, kozy, koniowate, jeleniowate i alpaki.</p>	Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt	
	Gat. zwierząt		
	Drób		n/d
	Bydło, świnie		Tak
	Zw. futerkowe		n/d
	Króliki na mięso		n/d
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak		
Systemy i urządzenia do automatycznego lub mechanicznego usuwania obornika i gnojowicy z budynków inwentarskich (zgarniacze, przenośniki)	<p>Obejmuje: A. Urządzenia do usuwania obornika i gnojowicy/gnojówki (zgarniacze łańcuchowe, linowe, hydrauliczne i taśmowe (stosowane np. w chowie drobiu w systemie klatkowym) pracujące w trybie automatycznym (programowalnym) lub manualnym (załączane ręcznie). B. Systemy do usuwania nawozów naturalnych z budynków inwentarskich są przede wszystkim stosowane w chowie bydła i trzody chlewnej (świń). W pewnych systemach utrzymania zwierząt mogą być także stosowane w chowie drobiu i zwierząt futerkowych, a także pozostałych zwierząt gospodarskich.</p> <p>Nie obejmuje:</p>	Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich	

itp.)	a) ciągników i samojezdnych miniładowarek, w tym wyposażonych np. w szufłę (spychacz) do zgarniania obornika, b) ładowaczy czołowych z osprzętem, c) samojezdnych ładowarek z odpowiednim wyposażaniem.		
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Roboty do usuwania odchodów z podłóg rusztowych i posadzek	Obejmuje: Roboty do usuwania odchodów z podłóg rusztowych i posadzek (np. w poczekalni, gdzie krowy gromadzą się przed dojmem) są przede wszystkim stosowane w systemach utrzymania bydła, rzadziej trzody chlewnej (świń). Nie obejmuje: Nie mają zastosowania w chowie innych gatunków zwierząt gospodarskich.		Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich
	Gat. zwierząt		
	Bydło, świnie	Tak	
Wozy paszowe rozdrabniająco-mieszające z systemem ważącym	Obejmuje: Wozy paszowe rozdrabniająco-mieszające sporządzające mieszankę pasz objętościowych i treściwych mają przede wszystkim zastosowanie w chowie bydła, a ponadto mogą być stosowane w żywieniu np.: owiec, kóz, jeleniowatych i alpaka.		Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt
	Gat. zwierząt		
	Drób	n/d	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak		
Automatyzacja żywienia bydła paszą TMR ³	Obejmuje: Maszyny i urządzenia do automatyzacji żywienia paszą TMR stosowane są przede wszystkim w chowie bydła. Natomiast nie można wykluczyć ich wykorzystania w żywieniu: owiec, kóz, jeleniowatych i alpaka. Natomiast nie mają praktycznego zastosowania w chowie: świń, koniowatych, drobiu i zw. futerkowych.		Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
	Gat. zwierząt		
	Drób	n/d	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	

³ Pasza TMR - to mieszanina pasz objętościowych i treściwych z dodatkiem składników witaminowo-mineralnych.

	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Zespół urządzeń do zrobotyzowanego zadawania paszy TMR w oborach	<p>Obejmuje: Urządzenia do zrobotyzowanego zadawania paszy TMR stosowane są w chowie bydła. W zależności od stopnia złożoności zespół takich urządzeń składa się z:</p> <p><u>Wariant 1)</u> mieszalnik stacjonarny, wózek robota rozdającego TMR, szyna do podwieszenia wózka, przenośnik taśmowy, zasobnik na pasze treściwe, silos paszy treściwej.</p> <p><u>Wariant 2)</u> suwnica z chwytakiem, robot TMR (skrzynia ładunkowa) mieszająco-rozdający, szyna transportowa naziemna, przenośniki ślimakowe do paszy treściwej i dodatków mineralno-witaminowych z silosów oraz zasobników.</p>		Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
	Gat. zwierząt		
	Bydło	Tak	
Robot do podgarniania paszy	<p>Obejmuje: Roboty do podgarniania paszy w korytarzu paszowym są praktycznie wykorzystywane tylko w chowie bydła. Możliwość stosowania w chowie: owiec, kóz, koniowatych, jeleniowatych i alpaka. Nie stosuje się w chowie: drobiu, świń i zw. futerkowych.</p> <p>Nie obejmuje: Nie stosuje się w chowie: drobiu, świń i zw. futerkowych.</p>		Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt
	Gat. zwierząt		
	Drób	n/d	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak		
Pompy, mieszadła i miksery gnojowicy do zbiorników zamkniętych			Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich
PRZECHOWYWANIE/MAGAZYNOWANIE NAWOZÓW NATURALNYCH I KISZONEK			
Zamknięte zbiorniki betonowe na gnojowicę			Zbiorniki na gnojowicę
Zamknięte zbiorniki betonowe na gnojówkę			Zbiorniki na gnojówkę
Zamknięte zbiorniki metalowe na gnojowicę			Zbiorniki na gnojowicę
Zamknięte zbiorniki metalowe na gnojówkę			Zbiorniki na gnojówkę

Zamknięte zbiorniki z tworzywa sztucznego na płynne nawozy naturalne	<p>Obejmuje:</p> <p>Są to zbiorniki o sztywnej konstrukcji w kształcie walca, wykonane z tworzyw sztucznych, polietylenu PEHD, polipropylenu lub z żywicy zbrojonych włóknem szklanym, umieszczane pod ziemią z przeznaczeniem jako studzienki kanalizacyjne i zbiorniki o pojemności do kilkudziesięciu m³.</p>	Urządzenia do przechowywania płynnych nawozów (np. RSM) - zbiorniki z tworzyw sztucznych
Elastyczne zbiorniki z tworzyw sztucznych na płynne nawozy naturalne	<p>Obejmuje:</p> <p>Zbiorniki te mają postać worków z elastycznego tworzywa poliestrowego. Stanowią alternatywne rozwiązanie dla zbiorników betonowych i metalowych w zakresie magazynowania płynnych nawozów naturalnych. Zbiorniki te posiadają wyjście odpowietrzające oraz zawory umożliwiające przyłączenie pompy do ujednorodnienia gnojowicy.</p> <p>Należy je układać powyżej poziomu wód gruntowych, na gruncie oczyszczonym z elementów mogących uszkodzić materiał. Można je z łatwością przemieszczać, cechuje je kilkudziesięcioletnia trwałość dzięki wykonaniu z tworzywa o dużej gęstości w przedziale 900-1500 gr/m²). Ich pojemność wynosi od 100, 200, 500 do kilku tysięcy m³.</p>	Urządzenia do przechowywania płynnych nawozów (np. RSM) - zbiorniki z tworzyw sztucznych
Przykrycie z pływających elementów z tworzyw sztucznych dla zbiorników na gnojowicę	<p>Obejmuje:</p> <p>Powierzchnię gnojówki zgromadzonej w zbiorniku, można przykryć samoukładającymi się elementami z tworzyw sztucznych o kształcie najczęściej heksagonalnym.</p> <p>Nie obejmuje:</p> <p>Inwestycja nie obejmuje przykrycia z folii</p>	Zbiorniki na gnojowicę
Przykrycie z pływających elementów z tworzyw sztucznych dla zbiorników na gnojówkę	<p>Obejmuje:</p> <p>Powierzchnię gnojówki (względnie ciekłej frakcji po separacji gnojowicy) zgromadzonej w zbiorniku, można przykryć samoukładającymi się elementami z tworzyw sztucznych o kształcie najczęściej heksagonalnym.</p> <p>Nie obejmuje:</p> <p>Inwestycja nie obejmuje przykrycia z folii.</p>	Zbiorniki na gnojówkę
Dach z elastycznego tworzywa nad zbiornikiem na gnojowicę		Zbiorniki na gnojowicę
Dach z elastycznego tworzywa nad zbiornikiem na gnojówkę		Zbiorniki na gnojówkę
Stalowy dach dla zbiorników żelbetowych i metalowych na gnojowicę		Zbiorniki na gnojowicę
Stalowy dach dla zbiorników żelbetowych i metalowych na gnojówkę		Zbiorniki na gnojówkę
Płyty obornikowe		Płyty obornikowe
Zadaszenie		Płyty obornikowe

płyty obornikowej			
Nieprzepuszczalna tkanina techniczna do przykrycia przyzmy obornika/pomiotu	<p>Obejmuje: Jedną z możliwości ograniczenia emisji NH₃ z przechowywanego obornika jest przykrywanie przyzmy szczelnymi, nieprzezroczystymi tkaninami technicznymi o dużej wytrzymałości, odpornymi na warunki atmosferyczne i uszkodzenia. Stanowią one fizyczną barierę uniemożliwiającą uwalnianie NH₃ z przyzmy obornika do atmosfery. Tkanina/folia powinna być zabezpieczona przed unoszeniem przez wiatr np. przez obciążenie jej powierzchni. Przykrywanie obornika tkaniną/folią można stosować po zakończeniu formowania przyzmy, jak również w trakcie jej układania. Ten sposób zabezpieczania przyzmy obornika można wykorzystywać zarówno podczas magazynowania nawozu na płytach gnojowych, jak również bezpośrednio na gruncie.</p> <p>Na rynku są dostępne np. grube, zbrojone, wielosezonowe plandeki okryciowe o gramaturze 210-260 g/m².</p>	Płyty obornikowe	
Składowisko z podłożem denitryfikacyjnym do przechowywania obornika	<p>Obejmuje: Składowisko stanowią wymieszane z glebą trociny umieszczone w wykopie o gł. 40-50 cm. Dno i boki wykopu wyłożone są folią odporną na działanie czynników biologicznych, chemicznych. Może to być geomembrana PEHD (materiał nieprzepuszczalny, wykonany z polietylenu wysokiej gęstości). Folia zabezpiecza wody gruntowe przed przedostaniem się do niej azotanów i innych zanieczyszczeń migrujących z przyzmy obornika. Wykop wypełnia substrat sporządzony z wybranej z niego gleby oraz trocin sosnowych (ewentualnie innego rodzaju trocin) w proporcjach objętościowych składników od 1:1 do 3:7.</p>	Płyty obornikowe	
Płyty do przechowywania pasz, silosy przejazdowe	<p>Obejmuje: Inwestycja obejmuje: płyty do przechowywania pasz, silosy przejazdowe i komorowe</p>	Płyty do przechowywania pasz, silosy przejazdowe	
Separator ślimakowy gnojowicy		Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zwierząt, usuwania odchodów i utrzymania mikroklimatu w budynkach inwentarskich	
Systemy do zakwaszania gnojowicy	<p>Obejmuje: Warianty inwestycji: a) System zakwaszania gnojowicy w zbiorniku, b) Połowy system do zakwaszania gnojowicy, c) System zakwaszania gnojowicy w budynku inwentarskim.</p>	Wozy asenizacyjne i aplikatory gnojowicy	
WENTYLACJA, MIKROKLIMAT			
System wentylacji nawiewno-wywiewnej sterowany automatycznie z zastosowaniem filtrów powietrza	Obejmuje: System wentylacji nawiewno-wywiewnej może być stosowany w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.		Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło, świnie	Tak	
	Zw. futerkowe	Tak	
	Króliki na mięso	Tak	
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak		

Urządzenia do optymalizacji warunków mikroklimatycznych w budynkach inwentarskich	<p>Obejmuje: Podkategoria obejmuje np.: wentylatory sufitowe, szczytowe i recyrkulacyjne (mieszacze powietrza), urządzenia do zamgławiania (zraszania drobno kropłowego) powietrza. System może być stosowany w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.</p> <table border="1" data-bbox="379 427 1214 663"> <thead> <tr> <th data-bbox="379 427 855 465">Gat. zwierząt</th> <th data-bbox="855 427 1214 465"></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="379 465 855 504">Drób</td> <td data-bbox="855 465 1214 504">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 504 855 542">Bydło, świnie</td> <td data-bbox="855 504 1214 542">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 542 855 580">Zw. futerkowe</td> <td data-bbox="855 542 1214 580">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 580 855 618">Króliki na mięso</td> <td data-bbox="855 580 1214 618">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 618 855 663">Pozostałe gatunki zwierząt</td> <td data-bbox="855 618 1214 663">Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Drób	Tak	Bydło, świnie	Tak	Zw. futerkowe	Tak	Króliki na mięso	Tak	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
Gat. zwierząt														
Drób	Tak													
Bydło, świnie	Tak													
Zw. futerkowe	Tak													
Króliki na mięso	Tak													
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak													
Systemy oczyszczania powietrza z budynków inwentarskich	<p>Obejmuje: Inwestycja obejmuje następujące przykładowe rozwiązania: 1) biofiltry ze zraszanym złożem, 2) płuczki biologiczne, 3) płuczki kwaśne, 4) dwu- lub trzystopniowe systemy oczyszczania powietrza, 5) filtry kolumnowe. Systemy oczyszczania powietrza emitowanego z budynków inwentarskich mają zastosowanie w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.</p> <table border="1" data-bbox="379 1037 1214 1283"> <thead> <tr> <th data-bbox="379 1037 855 1075">Gat. zwierząt</th> <th data-bbox="855 1037 1214 1075"></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="379 1075 855 1113">Drób</td> <td data-bbox="855 1075 1214 1113">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1113 855 1151">Bydło, świnie</td> <td data-bbox="855 1113 1214 1151">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1151 855 1189">Zw. futerkowe</td> <td data-bbox="855 1151 1214 1189">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1189 855 1227">Króliki na mięso</td> <td data-bbox="855 1189 1214 1227">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1227 855 1283">Pozostałe gatunki zwierząt</td> <td data-bbox="855 1227 1214 1283">Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Drób	Tak	Bydło, świnie	Tak	Zw. futerkowe	Tak	Króliki na mięso	Tak	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	Pozostałe budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa
Gat. zwierząt														
Drób	Tak													
Bydło, świnie	Tak													
Zw. futerkowe	Tak													
Króliki na mięso	Tak													
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak													
System kontroli i sterowania parametrami mikroklimatu w budynkach inwentarskich (temperatura, wilgotność, stężenie CO ₂ , NH ₃ , H ₂ S) wraz z filtrami powietrza	<p>Obejmuje: System kontroli i sterowania parametrami mikroklimatu może być stosowany w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich utrzymywanych w budynkach.</p> <table border="1" data-bbox="379 1447 1214 1693"> <thead> <tr> <th data-bbox="379 1447 855 1485">Gat. zwierząt</th> <th data-bbox="855 1447 1214 1485"></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="379 1485 855 1523">Drób</td> <td data-bbox="855 1485 1214 1523">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1523 855 1561">Bydło, świnie</td> <td data-bbox="855 1523 1214 1561">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1561 855 1599">Zw. futerkowe</td> <td data-bbox="855 1561 1214 1599">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1599 855 1637">Króliki na mięso</td> <td data-bbox="855 1599 1214 1637">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1637 855 1693">Pozostałe gatunki zwierząt</td> <td data-bbox="855 1637 1214 1693">Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Drób	Tak	Bydło, świnie	Tak	Zw. futerkowe	Tak	Króliki na mięso	Tak	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	Urządzenia i systemy wspomagające produkcję zwierzęcą
Gat. zwierząt														
Drób	Tak													
Bydło, świnie	Tak													
Zw. futerkowe	Tak													
Króliki na mięso	Tak													
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak													
Pompa ciepła do pozyskiwania energii cieplnej z produkcji zwierzęcej	<p>Obejmuje: Pompa ciepła jest maszyną cieplną, która wymusza przepływ ciepła z obszaru o niższej temperaturze do obszaru o temperaturze wyższej. Proces ten przebiega wbrew naturalnemu kierunkowi przepływu ciepła i zachodzi dzięki dostarczonej z zewnątrz energii mechanicznej (w pompach ciepła sprężarkowych) lub energii cieplnej (w pompach absorpcyjnych). W rolnictwie pompy ciepła wykorzystywane są do pozyskiwania ciepła odpadowego z głębokiej ściółki, z obornika lub gnojowicy, z powietrza powentylacyjnego, z mycia instalacji udojowej, z chłodzenia mleka itp.</p> <p>Nie obejmuje: Pompy ciepła wykorzystywane dla celów bytowych.</p>	Urządzenia klimatyzacyjne, pompy ciepła pozyskujące energię cieplną ze środowiska naturalnego (powietrze, grunt, wody podziemne) i przetwarzające ją na potrzeby ogrzewania pomieszczeń i wody												

System odzysku ciepła wydalanego z budynku	<p>Obejmuje: Wymienniki ciepła (kontaktowe i bezkontaktowe) i rekuperatory. Należą do nich np. wymienniki płaszczowo-rurowe, płytowe, spiralne, zbiorniki z węzownicą lub płaszczem oraz kanały do odzysku ciepła z gazów. W działalności rolniczej odzysk ciepła możliwy jest np. z: powietrza powentylacyjnego, głębokiej ściółki, zbiorników z gnojowicą, z hali udojowej, z punktów chłodzenia mleka.</p> <p>Nie obejmuje: Wymienników ciepła, rekuperatorów wykorzystywanych dla celów bytowych.</p>	Pozostałe urządzenia do wymiany ciepła												
Systemy odzysku ciepła z urządzeń chłodniczych np. podczas schładzania mleka		Systemy odzysku ciepła z urządzeń chłodniczych np. podczas schładzania mleka												
PROGRAMY KOMPUTEROWE, APLIKACJE, URZĄDZENIA WSPIERAJĄCE I OPTIMALIZUJĄCE PROCES PODEJMOWANIA DECYZJI PRODUKCYJNYCH														
Programy komputerowe do bilansowania dawek pokarmowych i żywienia zwierząt gospodarskich	<p>Obejmuje: Programy komputerowe do bilansowania dawek pokarmowych mogą być stosowane w chowie wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich.</p> <table border="1" data-bbox="379 1003 1214 1249"> <thead> <tr> <th data-bbox="379 1003 855 1043" style="text-align: center;">Gat. zwierząt</th> <th data-bbox="855 1003 1214 1043"></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="379 1043 855 1084">Drób</td> <td data-bbox="855 1043 1214 1084" style="text-align: center;">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1084 855 1124">Bydło, świnie</td> <td data-bbox="855 1084 1214 1124" style="text-align: center;">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1124 855 1164">Zw. futerkowe</td> <td data-bbox="855 1124 1214 1164" style="text-align: center;">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1164 855 1205">Króliki na mięso</td> <td data-bbox="855 1164 1214 1205" style="text-align: center;">Tak</td> </tr> <tr> <td data-bbox="379 1205 855 1249">Pozostałe gatunki zwierząt</td> <td data-bbox="855 1205 1214 1249" style="text-align: center;">Tak</td> </tr> </tbody> </table>	Gat. zwierząt		Drób	Tak	Bydło, świnie	Tak	Zw. futerkowe	Tak	Króliki na mięso	Tak	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	Programy specjalistyczne wspomagające zarządzanie gospodarstwem
Gat. zwierząt														
Drób	Tak													
Bydło, świnie	Tak													
Zw. futerkowe	Tak													
Króliki na mięso	Tak													
Pozostałe gatunki zwierząt	Tak													
Programy do tworzenia map aplikacyjnych nawożenia i oprysku		Programy specjalistyczne wspomagające zarządzanie gospodarstwem												
Programy wspomagające sporządzanie planów nawozowych		Programy specjalistyczne wspomagające zarządzanie gospodarstwem												
Komputery pokładowe i oprzyrządowanie do sterowania precyzyjną dawką nawozów, nasion, środków ochrony roślin (do rozsiewaczy nawozów, rozrzutników obornika,		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny												

wozów asenizacyjnych, siewników, opryskiwaczy środkami ochrony roślin)		
Systemy mapowania plonu		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny
Drony do monitorowania stanu upraw		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny
Skanery właściwości gleby i urządzenia do pobierania próbek glebowych		Urządzenia i systemy wspomagające pracę maszyn polowych
Urządzenia do oznaczania zaopatrzenia roślin w azot (ręczne i mobilne)		Urządzenia i systemy wspomagające pracę maszyn polowych
Rolnicze stacje meteo wraz z oprogramowaniem i czujnikami pomiarowymi		Zespoły komputerowe, sprzęt komputerowy i inny
Systemy jazdy równoległej i automatycznego prowadzenia ciągnika/maszyny		Urządzenia i systemy wspomagające pracę maszyn polowych
OCHRONA ROŚLIN		
Opryskiwacze zaliczane do klasy 75% redukcji znoszenia	<p>Obejmuje:</p> <p>Opryskiwacze zaliczane do klasy 75% redukcji znoszenia (technik ograniczających znoszenie – TOZ). Lista rodzajów lub modeli tej klasy opryskiwaczy lub ich specyficznego wyposażenia (np. rodzaj rozpylaczy) oraz warunków prowadzenia oprysku i obszaru zastosowania (gatunki upraw) zamieszczona jest stronie internetowej Instytutu Ogrodnictwa – Serwis Ochrony Roślin, Technika Ochrony Roślin, Klasyfikacja technik ograniczających znoszenie – TOZ [http://www.inhort.pl/serwis-ochrony-roslin/technika-ochrony-roslin/klasyfikacja-technik-ograniczajacych-znoszenie-toz].</p> <p>Redukcję znoszenia odnosi się do referencyjnej techniki opryskiwania, którą w przypadku opryskiwaczy polowych reprezentuje opryskiwacz wyposażony w konwencjonalną belkę polową i rozpylacze płaskostrumieniowe wielkości 03, pracujące przy ciśnieniu 3 bar. Z kolei dla sadowniczych jest to opryskiwacz wyposażony w wentylator osiowy (bez deflektorów) i rozpylacze wirowe ATR 025 i pracujące przy ciśnieniu 10 bar.</p>	Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne

Opryskiwacze polowe z belką PSP (pomocniczy strumień powietrza), w tym opryskiwacze rządowe		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Sadownicze opryskiwacze recyrkulacyjne z odzyskiwaniem cieczy użytkowej (tunelowe, kolektorowe, reflektorowe)		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze polowe z systemami zapobiegającymi nakładaniu środków ochrony roślin (nakładki) i ich nierównomiernemu nanoszeniu na łukowych odcinkach pola		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze sadownicze wielogardzielowe z kierowanym strumieniem powietrza		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze sensorowe do selektywnego opryskiwania upraw sadowniczych i polowych		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze sadownicze z asymetryczną regulacją wydajności strumienia powietrza zdalnie z miejsca operatora		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne

Opryskiwacze z głowicami dwuczynnikiowymi		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Opryskiwacze rzędowe, pasowe i osłonowe stosowane w uprawach polowych, warzywniczych, szkółkarskich lub na plantacjach owoców miękkich		Opryskiwacze polowe, sadownicze i inne
Zaprawiarki do nasion i bulw		Zaprawiarki do nasion i bulw
NAWOŻENIE MINERALNE		
Rozsiewacze nawozów mineralnych spełniające europejską normę EN-13739	Obejmuje: Rozsiewacze spełniające normę EN-13739 posiadają atest certyfikowanych jednostek badawczych potwierdzający pozytywny wynik badań na stanowiskach testowych, dotyczących równomierności rozsiewu nawozu na obrzeżach pól. Takie rozsiewacze mogą być dodatkowo oznaczone plaketką zawierającą stosowną informację.	Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze nawozów z automatycznym systemem kontroli i sterowania ilością wysiewanego nawozu		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze z automatyczną kontrolą oraz sterowaniem szerokością i symetrycznością rozsiewu nawozu (rozsiewacze „radarowe”)		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Dwutarczowe rozsiewacze nawozów sterujące precyzyjną dawką nawozów mineralnych proporcjonalnie do prędkości		Rozsiewacze nawozu mineralnego

jazdy		
Dwutarczowe rozsiewacze nawozów z kontrolowanym promieniem rozrzutu		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Urządzenia rozsiewu granicznego nawozów mineralnych	<p>Obejmuje: Do typowych urządzeń umożliwiających rozsiew nawozu ze ścieżki technologicznej do granicy pola zalicza się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - montowane z boku tarczy rozsiewającej deflektory (limitery), wyposażone w zestaw płytek kierunkowych, o regulowanym względem tarczy położeniu lub kącie ustawienia płytek, - wymienne tarcze wysiewu granicznego lub wymienne łopatki na tarczy, które to rozwiązania umożliwiają rozrzut cząstek nawozu na mniejszą odległość w kierunku granicy pola, - boczne osłony blaszane ograniczające zasięg rzutu nawozu w kierunku granicy pola. <p>Podczas nawożenia bezpośrednio z granicy pola lub z niewielkiej od niej odległości (do 3m) nawóz dozowany jest tylko na tarczę wewnętrzną, a rozsiew nawozu poza granicę pola z aktywnej tarczy rozsiewającej ograniczany jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2-3 elementowym deflektorem centralnym, z możliwością lub bez regulacji położenia płyt kierunkowych, - lub przy zastosowaniu centralnego ekranu. <p>Inne, bardziej zaawansowane rozwiązania nawożenia granicznego, w tym np. zmiana miejsca podawania nawozu na tarczę, zmiana kierunku obrotów tarczy, stanowią integralny element nowoczesnych rozsiewaczy nawozowych.</p>	Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze przystosowane do zmiennej aplikacji nawozów mineralnych z wykorzystaniem cyfrowych map pola i sygnału GPS		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Zestawy testowe do pomiaru równomierności i rozsiewu nawozów mineralnych	<p>Obejmuje: Tego typu zestawy są wykorzystywane do kalibracji ustawień roboczych rozsiewacza, w celu kontroli równomierności poprzecznej rozsiewu nawozu. Przykładowe rodzaje zestawów testowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuwety i naczynia pomiarowe, granulometr - Granulometr i przyrząd do badania twardości granul nawozu - Elastyczne gumowe maty testowe (8 lub 16 szt.) rozkładane w określonej odległości od ścieżki technologicznej i odpowiednia aplikacja na smartfony. 	Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze wapna nawozowego		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Rozsiewacze pneumatyczne		Rozsiewacze nawozu mineralnego
Narzędzia uprawowe z		Narzędzia i maszyny do uprawy późniejszej oraz

nawożeniem wglębnym		uproszczonej, płytkiej uprawy bezorkowej
Agregaty uprawowo- siewne z nawożeniem wglębnym		Agregaty uprawowo- siewne
Siewniki punktowe z nawożeniem wglębnym		Siewniki punktowe i siewniki precyzyjne do warzyw
URZĄDZENIA DO STOSOWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH, KOMPOSTU, POFERMENTU		
Wozy asenizacyjne z aplikatorami gnojowicy typu lub wyłącznie aplikatory typu	Obejmuje: Wozy asenizacyjne z aplikatorami gnojowicy typu lub wyłącznie aplikatory typu: - węże wleczone, - płozy wleczone, - aplikator dogłębowy szczelinowy (tarczowy), - aplikator dogłębowy kultywatorowy lub talerzowy, - aplikator zębony	Wozy asenizacyjne i aplikatory gnojowicy
Rozrzutniki obornika z adapterem pionowym lub tarczowym (uniwersalnym) wyposażone w deflektory kierunku rozzutu	Obejmuje: Rozrzutniki obornika z adapterem pionowym (2 lub 4 walcowym) lub uniwersalnym (adapter poziomy 2(3)-walcowy + tarczowy) wyposażone w deflektory kierunku rozrzutu.	Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania
Rozrzutniki obornika z dynamicznym systemem kontroli dawki	Obejmuje: Ten rodzaj rozrzutników wyposażony jest w system ważący tensometryczny lub hydrauliczny umożliwiający automatyczną kontrolę on-line aktualnej masy obornika w skrzyni ładunkowej. W maszynach z systemem tensometrycznym sensory wagi umieszczone są pomiędzy skrzynią ładunkową maszyny a układem jezdny. W hydraulicznym system ważący mogą być wyposażone rozrzutniki z hydraulicznym zawieszeniem skrzyni ładunkowej i dyszla. Dzięki bieżącej kontroli zmian masy nawozu w skrzyni ładunkowej, oba te rozwiązania umożliwiają automatyczne sterowanie dawką rozrzuconego obornika, poprzez zmianę prędkości przesuwu przenośnika podłogowego, w zależności od zmian prędkości jazdy maszyny, w tym także z uwzględnieniem nawożenia precyzyjnego.	Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania
Rozrzutniki obornika z systemem elektronicznej regulacji prędkości przenośnika w zależności od zmian prędkości jazdy		Rozrzutniki obornika i maszyny do kompostowania
Aeratory do produkcji	Obejmuje: Aeratory do produkcji kompostu (inna nazwa maszyn to przerzucarki	Rozrzutniki obornika i maszyny do

kompostu z obornika i masy organicznej	kompostu).	kompostowania
MASZYNY DO UPRAWY GLEBY, SIEWU		
Narzędzia i maszyny do głębokiej uprawy bezorkowej		Narzędzia i maszyny do głębokiej uprawy bezorkowej
Agregat do siewu bezpośredniego (bezorkowa uprawa gleby), w tym do siewu w mulcz		Agregaty uprawowo-siewne
Brony talerzowe do wymieszania obornika z glebą	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Podkategoria obejmuje ciężkie brony talerzowe. W celu skutecznego mieszania z glebą i częściowego rozdrabniania (cięcia) obornika, zwłaszcza w dużych dawkach i/lub słomiastego, zalecane jest, zależnie od warunków, stosowanie bron o nacisku jednostkowym nawet powyżej 60 kg/talerz, z talerzami uzębionymi o większych średnicach (np. 560-660 i więcej mm) i pracującymi na głębokości 10-15 cm.</p> <p>Przykrycie obornika glebą jest skuteczną metodą ograniczenia emisji amoniaku. Zastosowanie do tego celu bron talerzowych jest mniej efektywne niż po zastosowaniu pługa, gdyż w przypadku bron talerzowych tylko 40-60% obornika zostaje przykryte glebą, w porównaniu z całkowitym jego przykryciem przez orkę. Wykonanie tego zabiegu po 4 godzinach od aplikacji obornika zmniejsza straty amoniaku, w porównaniu z rozrzutem powierzchniowym, o około 60% (zakres 30-90%), a po 24 godzinach o około 25% (zakres 0-45 %) po 24 godzinach.</p>	Narzędzia i maszyny do uprawy poźniwej oraz uproszczonej, płytkiej uprawy bezorkowej
Wał posiewny	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Wały posiewne, np. Cambridge, mogą być stosowane również po siewie w celu dociśnięcia warstwy siewnej i zwiększenia podsiąkania wody.</p>	Bierne narzędzia i maszyny do uprawy przedsiewnej
Chwastowniki, aeratory polowe i łąkowe		Chwastowniki, aeratory polowe i łąkowe
Siewniki do poplonu i trawy		Siewniki do poplonu i trawy
Pielniki do upraw międzyrzędowych, w tym z doglebowymi aplikatorami nawozów, mikroelementów w lub biopreparatów		Pielniki i obsypniki
Pielniki boczne do sadów		Pielniki i obsypniki
Pielniki termiczno-		Pielniki i obsypniki

płomieniowe (termopielniki)		
Urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników w uprawach roślin	Obejmuje: Przykładem tej grupy maszyn jest np. mechaniczno-pneumatyczne urządzenie zawieszane na ciągniku. Składa się z tunelowych sekcji roboczych, zawierających wentylator z silnikiem hydraulicznym i system nadmuchowo-zasysający. W przedniej, dolnej części tunelu – z obu jego stron, znajdują się wyloty kanałów powietrznych. Wydostające się z tunelu powietrze wydmuchuje znajdujące się na liściach i łodygach szkodniki. Są one następnie zasysane i niszczone uderzeniami szybko obracającego się wirnika wentylatora.	Urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników w uprawach roślin
Maszyny do elektrycznego odchwasczania (pielenia) i desykacji upraw	Obejmuje: Jest to rozwiązanie stosowane do niechemicznego zwalczania chwastów, z wykorzystaniem prądu elektrycznego. Urządzenie wytwarza wysokie napięcie (od 3000 do 7000 V), które przepływając przez rośliny powoduje uszkodzenie chlorofilu i błon komórkowych, co natychmiast blokuje przepływ wody, a w efekcie niszczy nadziemną część chwastów i powoduje obumieranie korzeni. Maszyna składa się z zawieszzonego na TUZ ciągnika i napędzanego z WOM generatora oraz zawieszzonego z przodu ciągnika aplikatora z rzędami elektrod. Podczas ruchu ciągnika elektrody dotykają rośliny, prąd płynie przez jej liście do korzeni, w wyniku czego powstaje wysoka temperatura i rozpad komórek roślinnych oraz chlorofilu.	Pielniki i obsypniki
Mulczery (rozdrabniacze polowe) przygotowujące mulcz ze słomy oraz poplonów [oraz z roślin uprawianych jako śródplony i międzyplon]	Obejmuje: Mulczery polowe (wirnikowe i bijakowe) oraz wały nożowe.	Rozdrabniacze bijakowe i wirnikowe (mulczery)
Rozdrabniacze łąćcin		Maszyny do zbioru ziemniaków i buraków cukrowych
Maszyny do ściółkowania gleby w polowych uprawach ogrodnich	Obejmuje: 1) Maszyny do ściółkowania zagonów folią i/lub włókninami, 2) Maszyny do ściółkowania zagonów folią i/lub włókninami z jednoczesnym rozkładaniem linii kroplujących, 3) Sadzarki do rozsady z jednoczesnym ściółkowaniem folią i/lub włókninami i rozkładaniem linii kroplujących, 4) Ścielarka słomy do truskawek.	Maszyny do formowania redlin i podwyższonych zagonów oraz okrywania i ściółkowania roślin
Stanowiska bioremediacyjne do pozostałości środków ochrony roślin		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Stanowiska do napełniania i mycia opryskiwaczy wyposażone w instalację do		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie

zbierania popłuczyn		
Stanowiska do oczyszczania wody z zanieczyszczeń chemicznych		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Stanowiska do dehydratacji płynnych pozostałości środków ochrony roślin		Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Budowa sztucznych osłon zapobiegających znoszeniu cieczy opryskowej poza strefę opryskiwania		Ogrodzenia, płoty w tym ogrodzenia pastwisk, siatki przeciwgradowe
Sprzęt do mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych	<p>Obejmuje: Myjki wysokociśnieniowe Wykorzystywane do czyszczenia korytarzy gnojowych, stołów paszowych, dojarni itp. w budynkach inwentarskich, a także maszyn i pojazdów rolniczych oraz utylizowanej folii rolniczej.</p> <p>Sprzęt do dezynfekcji Zamgławiacze termiczne, wytwornicy pary, odkurzacze parowe, pistolety pianowe, spryskiwacze, maty dezynfekcyjne, bramy (kurtyny) bioasekuracyjne itp. urządzenia wykorzystywane do dezynfekcji budynków inwentarskich, ich wyposażenia oraz pojazdów i maszyn rolniczych. Agregaty do bielenia pomieszczeń inwentarskich, dezynfekcji i dezynsekcji.</p>	Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Oczyszczalnie ścieków z mycia owoców i warzyw	<p>Obejmuje: Oczyszczalnie ścieków z mycia owoców i warzyw w gospodarstwie rolnym.</p> <p>Nie obejmuje: Oczyszczalni przydomowych do oczyszczania ścieków bytowych oraz oczyszczalni ścieków z małych ubojni i przetwórni przemysłu mięsnego.</p>	Oczyszczalnie ścieków pozostałe
URZĄDZENIA SŁUŻĄCE DO UPRAWY, PIELĘGNACJI I ZBIORU PASZ OBJĘTOŚCIOWYCH Z TRWAŁYCH UŻYTKÓW ZIELONYCH		
Pług łukowy	<p>Obejmuje: Pługi łukowe są wyposażone w odkładnice półśrubowe/śrubowe o wydłużonym i wygiętym kształcie (często z zamontowanym na odkładnicy zgarniaczem) i krojem talerzowym przed korpusem płużnym. Są one przystosowane do orki łuk, gdyż ich konstrukcja umożliwia odwracanie skiby darnią w dół.</p>	Pługi i narzędzia do jednoczesnego doprawiania gleby podczas orki
Glebogryzarki stosowane do uprawy trwałych użytków	<p>Obejmuje: Glebogryzarki ciągnikowe stosowane do uprawy/renowacji użytków zielonych.</p> <p>Nie obejmuje:</p>	Aktywne maszyny uprawowe

zielonych	- glebogryzarek międzyrzędowych (pielników aktywnych) - glebogryzarek stanowiących osprzęt ciągników jednoosiowych	
Waty i włóki łąkowe		Bierne narzędzia i maszyny do uprawy przedsięwziętej
Kosiarki	Nie obejmuje: Podkategoria nie obejmuje kosiarek wymienionych w kategoriach/ podkategoriach: - kosiarki trawnikowe - kosiarko-rozdrabniacze, kosiarki sadownicze, kosiarki pielęgnacyjne, kosiarki płozowe) - kosiarki pokosowe (pokosówki) - osprzęt do ciągników jednoosiowych – kosiarki	Kosiarki
Maszyny do obróbki skoszonej zielonki	Obejmuje: Druga grupa maszyn przeznaczonych do zbioru zielonek to agregowane z ciągnikami maszyny do obróbki skoszonej zielonki, a przykłady takich maszyn to: - przetrząsacze karuzelowe, - zgrabiarki (karuzelowe, grzebieniowe, podbieraczowo-taśmowe), - przetrząsaczo-zgrabiarki (karuzelowe, pasowe, kołowe), którymi zależnie od ustawienia można przetrząsać lub zgrabiać zielonkę.	Maszyny do obróbki skoszonej zielonki
Prasy zbierające zwijające wykorzystywane do zbioru z trwałych użytków zielonych,		Prasy zbierające i prasoowijarki
Prasy zbierające wielkogabarytowe wykorzystywane do zbioru z trwałych użytków zielonych		Prasy zbierające i prasoowijarki
Prasoowijarki do zbioru z trwałych użytków zielonych		Prasy zbierające i prasoowijarki
Owijarki wykorzystywane do zbioru z trwałych użytków zielonych	Obejmuje: Owijarki bel sianokiszonki folią: stacjonarne, samozaładowcze, szeregowo Nie obejmuje: Podkategoria nie obejmuje owijarek do palet klasyfikowanych wśród maszyn i urządzeń do pakowania w kartony i torby oraz maszyn wytwarzających opakowania	Prasy zbierające i prasoowijarki
Prasy silosujące do zakiszania siana w	Obejmuje: Prasy silosujące przeznaczone do magazynowania zielonek z TUZ rękawach foliowych	Maszyny i urządzenia do przygotowania pasz dla zwierząt

rękawach foliowych		
Sieczkarnie ciągnikowe z zespołem podbierającym		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Adapter podbierający do sieczkarni samobieżnych		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Adapter – kosiarka do sieczkarni samobieżnych		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Przyczepy zbierające (samozładownicze) do zbioru podsuszanej zielonki wyposażone w noże docinające		Przyczepy zbierające
Przyczepy zbierające z kosiarką bębnową (ścinacze zielonek)		Kosiarki
Platformy do bel (przyczepy platformowe) do zwózki bel siana i zielonek		Przyczepy uniwersalne i specjalistyczne
Przyczepy objętościowe do zwózki zielonek z trwałych użytków zielonych		Przyczepy uniwersalne i specjalistyczne
Maszyny i narzędzia do ugniatania oraz formowania zielonki w silosie lub na przymie	<p>Obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - widły, spychacze i rozgarniacze do równomiernego rozgarnięcia zielonki przeznaczonej do zakiszenia, wyładowanej z przyczepy na przymie lub w silosie przejazdowym, - wały do zagęszczania zakiszanej zielonki. 	Maszyny i urządzenia do przygotowania pasz dla zwierząt
Budowa/zakup i instalacja bram pastwiskowych stałych oraz elektryzatorów sieciowy lub	<p>Obejmuje:</p> <p>Systemy optymalizacji produkcji zwierzęcej w oparciu o regulację wypasu i poprawę dobrostanu wypasanych zwierząt obejmują (i/lub):</p> <ul style="list-style-type: none"> a) elektryzatory sieciowe lub akumulatorowe; b) budowę/zakup i instalację bram pastwiskowych stałych. <p>Te urządzenia są stosowane w chowie: bydła, owiec, kóz, koniowatych,</p>	Ogrodzenia, płoty w tym ogrodzenia pastwisk, siatki przeciwgradowe

akumulatorowy ch	jeleniowatych i alpak.		
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
Beczkowozy z poidłami do pojenia zwierząt w chowie pastwiskowym	<u>Obejmuje:</u> Beczkowozy z poidłami do pojenia zwierząt w chowie pastwiskowym stosowane są przede wszystkim w chowie bydła, a dodatkowo w chowie pastwiskowym owiec, kóz, koniowatych, jeleniowatych i alpak. Poidła mogą też mieć zastosowanie w półintensywnym chowie drobiu, w którym osobniki korzystają z wybiegów. Nie stosuje się w chowie świń (w Polsce niepraktykowany system pastwiskowania świń) i zwierząt futerkowych.		Maszyny i urządzenia do pojenia i karmienia zwierząt
	Gat. zwierząt		
	Drób	Tak	
	Bydło	Tak	
	Świnie	n/d	
	Zw. futerkowe	n/d	
	Króliki na mięso	n/d	
	Pozostałe gatunki zwierząt	Tak	
OZE			
Instalacje fotowoltaiczne zasilające urządzenia elektryczne i panele słoneczne w obiektach rolniczych			Pozostałe urządzenia nieprzemysłowe, instalacje fotowoltaiczne przetwarzające energię słoneczną w elektryczną (prąd stały)
Zespoły prądotwórcze wiatrowe nie wymagające pozwolenia na budowę	<u>Obejmuje:</u> Zespoły prądotwórcze wiatrowe (małe elektrownie wiatrowe) nie wymagające pozwolenia na budowę		Zespoły prądotwórcze wiatrowe nie wymagające pozwolenia na budowę
Mikrobiogazownie rolnicze	<u>Obejmuje:</u> Mikrobiogazownia rolnicza, tj. instalacja o: - łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 50 kW, przyłączona do sieci elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV, albo - rocznej wydajności biogazu rolniczego do 200 tys. m3, przyłączona do sieci dystrybucyjnej operatora systemu gazowego.		Biogazownie
MASZYNY DO SADZENIA I ZBIORU ROŚLIN Z UPRAW ENERGETYCZNYCH			
Specjalistyczne sadzarki do			Sadzarki i inne maszyny do sadzenia

wierzby i topoli		
Kosiarki do wierzby (z piłą tarczową)		Kosiarki
Adaptacja sieczkarni samobieżnej do zbioru wierzby – przystawka (heder) do zbioru wierzby	Obejmuje: Przystawka (adapter sieczkarni samobieżnej) ścinająca pędy wierzby, wyposażona w dwie piły tarczowe.	Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Sieczkarnia ciągnikowa do zbioru wierzby na cele energetyczne		Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Maszyny specjalne ścinające i wiążące lub przyzujące do zbioru wierzby na cele energetyczne	Obejmuje: Ścinarka (kosiarka) ciągnikowa wierzby, z systemem załadunku ściętych pędów wierzby na platformę ładunkową. W zależności od rozwiązań zagęszczane na platformie pędy wierzby mogą być wiązane w pęczki lub nie, a następnie rozładowywane.	Ścinacze zielonek i sieczkarnie
Rębaki do drewna z upraw energetycznych (wierzba, topola)		Sprzęt do mechanicznej pielęgnacji oraz likwidacji drzew i krzewów
Prasa z mechanizmem ścinającym do zbioru wierzby z upraw energetycznych	Obejmuje: Prasa może być wyposażona w: 1) piły tarczowe do ścinania w trakcie zbioru pędów wierzby krzewiastej 2) lub mechanizm ścinający w postaci wirnika młotkowego. Komora prasująca wyposażona jest w walce zagęszczające i przenośniki łańcuchowe rozdrobnionego materiału. Owijanie materiału odbywa się za pomocą siatki.	Prasy zbierające i prasoowijarki
Brykietarki do wytwarzania brykietów ze słomy i innych materiałów roślinnych		Brykietarki do wytwarzania brykietów ze słomy,
Rozdrabniacze do biomasy przeznaczonej do brykietowania		Rozdrabniacze do biomasy przeznaczonej na peletowanie czy brykietowanie,
Kotły grzewcze na biomasę rolniczą na potrzeby prowadzonej działalności w	Obejmuje: Kotły grzewcze, piece na biomasę np. w postaci peletu czy brykietu, w tym np. ze: zrębek wierzby, zrębek drzew z czyszczeń wczesnych i późnych, upraw rolnych i leśnych, itp. Nie obejmuje:	Kotły grzewcze na biomasę rolniczą na potrzeby prowadzonej działalności w gospodarstwie rolniczym

gospodarstwie rolniczym	kotłów do spalania słomy	
WODA		
Zamknięte naziemne zbiorniki do retencji wody		Naziemne zbiorniki magazynujące wodę opadową/roztopową
Podziemne zbiorniki do retencji wody		Podziemne zbiorniki magazynujące wodę opadową/roztopową
Instalacje do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Przykładowy zestaw do zagospodarowania wody deszczowej dla celów produkcyjnych (np. mycie maszyn i budynków gospodarczych, czyszczenie placów manewrowych itp.) składa się z: zamkniętego zbiornika (zwykle podziemnego, wykonanego z tworzyw sztucznych), filtrów na wpuście do zbiornika, układu syfonowego i przelewowego, studzienki rewizyjnej, pompy wodnej, układu sterowania oraz instalacji rurowych i ew. rozprowadzających zebraną wodę. Niezbędnym elementem instalacji jest system orywnowania dachu budynku.</p> <p><u>Nie obejmuje:</u></p> <p>Instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej dla celów bytowych.</p>	Naziemne zbiorniki magazynujące wodę opadową/roztopową
Instalacje hydroponiczne i/lub ich elementy	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Przedmiotem inwestycji są produkcyjne (twarowe) instalacje hydroponiczne. Przykładowe elementy składowe instalacji, różne w zależności od poszczególnych rozwiązań systemu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementy konstrukcyjne/nośne instalacji – regały, rusztowania, stoły, - wanny, pojemniki, tace, płytki, doniczki itp., - podłoża inertne, tj. wykazujące obojętność lub bierność chemiczną (np. keramzyt, wełna kamienna), - system nawodnień (zbiorniki, pompy, filtry, instalacje rurowe), - dozownik pożywek (nawozów) itp., - aparatura kontrolno-pomiarowa (pH, wilgotność, temperatura, CO₂, EC itp.), - sterownik - kontrola systemu i zarządzanie uprawami, - system oświetleniowy, np. LED. <p><u>Nie obejmuje:</u></p> <p>Urządzenia mikro skali do hydroponicznej uprawy roślin na potrzeby domowe.</p>	Pozostałe budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa
Maszyny i urządzenia do suchej separacji i czyszczenia warzyw	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Do tej podgrupy zaliczono maszyny wykorzystujące technikę suchej separacji zanieczyszczeń i oczyszczania surowca. W tej grupie wymienić należy przede wszystkim separatory ziemi wałkowe i bębnowe (zwane też w zależności od producenta lub specyficznych rozwiązań, odziemiaczami lub odsiewaczami) oraz czyszczarki szczotkowe.</p>	Urządzenia do pozbiiorowej obróbki ziemniaków, warzyw korzeniowych, jabłek i sadzonek uprawianych w szkółkach
Myjki warzyw, owoców i opakowań z recyrkulacyjnym systemem obiegu i podczyszczania wody wraz z		Urządzenia do pozbiiorowej obróbki ziemniaków, warzyw korzeniowych, jabłek i sadzonek uprawianych w szkółkach

filtrami zanieczyszczeń		
System odzysku wody z mycia urządzeń udojowych		Maszyny, urządzenia i aparaty filtracyjne
Systemy/urządzenia do ponownego wykorzystania, filtrowania i uzdatniania wody		Maszyny, urządzenia i aparaty filtracyjne
ENERGIA, PALIWA		
Termomodernizacja budynków służących do produkcji rolnej		Pozostałe budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa
Pojazdy i maszyny rolnicze z napędem elektrycznym (akumulatorowym)	Obejmuje: Pojazdy i maszyny rolnicze z napędem elektrycznym (akumulatorowym): ładowarki samojezdne, wózki podnośnikowe (widłowe), wózki transportowe, lekkie pojazdy użytkowe. W ramach tej inwestycji uwzględnia się także zakup ładowarek akumulatorów (prostowników).	Ładowarki i wózki widłowe z osprzętem
Pojazdy i maszyny rolnicze	Obejmuje: Podgrupa obejmuje ciągniki rolnicze (i inne pojazdy rolnicze), których głównym lub pomocniczym źródłem zasilania jest wodór. Są to w większości ciągniki prototypowe, np.: - z wodorowymi ogniwami paliwowymi wytwarzającymi energię elektryczną do napędu silnika ciągnika, w których wodór jest dostarczany z instalacji zewnętrznej i przechowywany w zbiornikach ciśnieniowych pojazdu, - ze współspalaniem wodoru z olejem napędowym (udział wodoru w mieszance z olejem napędowym wynosi od 30 do 60%), - z wodorem jako paliwem, które podlega spalaniu w komorze silnika. Dopuszczalne są również ciągniki rolnicze zasilane elektrycznie, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Pojazdy wyposażone w szerokie gąsienice lub opony o niskim nacisku na glebę (<70 kPa).	Ciągniki rolnicze
Magazynowanie energii w gospodarstwie	Obejmuje: 1. Najczęściej stosowanym w praktyce rolniczej sposobem magazynowania energii są akumulatory elektryczne, w tym np. akumulatory: kwasowo-olowiowe, zasadowe, litowo-jonowe. 2. Ponadto powszechnym sposobem magazynowania energii są magazyny ciepła, tj. urządzenia/instalacje umożliwiające magazynowanie energii w postaci gorącej wody w zaizolowanym zbiorniku akumulacyjnym. Typowym przykładem magazynu ciepła jest zbiornik akumulacyjny/buforowy do c.w.u., którym można łączyć z różnymi źródłami ciepła (np. kocioł na paliwo stałe, pompa ciepła, kolektory słoneczne), z każdą instalacją grzewczą c.o. i c.w.u. Bufor ciepła akumuluje energię, stabilizuje temperaturę pomiędzy źródłem ciepła a odbiornikami	Ogniwa i baterie galwaniczne oraz akumulatory elektryczne

	<p>ciepła.</p> <p>Magazyny ciepła mogą być np. wykorzystywane do akumulacji energii elektrycznej z instalacji fotowoltaicznych. Wówczas energia elektryczna z paneli zasila pompę ciepła lub grzałkę z zasobnikiem ciepłej wody użytkowej.</p> <p>3. Ponadto innym przykładowym rozwiązaniem „magazynowania energii” jest wykorzystanie nadmiarowej energii elektrycznej, wyprodukowanej za pomocą odnawialnych źródeł energii, do produkcji wodoru. System magazynowania energii składa się z takich elementów jak elektrolizer, system sprężania powstającego wodoru oraz zbiorniki ciśnieniowe wodoru.</p>	
Suszarnie ziarna i innych produktów rolnych zasilane paliwami gazowymi (LPG, gaz ziemny, biogaz/biometan)		Suszarnie
Suszarnie ziarna i innych produktów rolnych z systemem recyrkulacji i/lub rekuperacji na gaz lub lekki olej opałowy		Suszarnie
Energooszczędne zestawy oświetleniowe do budynków inwentarskich		Energooszczędne zestawy oświetleniowe do budynków inwentarskich
INNE		
Maszyny i urządzenia do pielęgnacji zadrzewień i zakrzewień śródpolnych	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Podgrupa obejmuje: pilarki ręczne i podkrzesywarki na wysięgniku, rębaki do rozdrabniania gałęzi.</p>	Sprzęt do mechanicznej pielęgnacji oraz likwidacji drzew i krzewów
Sadownicze rozdrabniacze gałęzi	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Sadownicze kosiarko-rozdrabniacze gałęzi jedno- i dwuwirnikowe oraz sadownicze rozdrabniacze gałęzi bijakowe</p>	Rozdrabniacze bijakowe i wirnikowe (mulczery)
Systemy bakterio i wirusobójcze	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Przykładowe rodzaje inwestycji: bakteriobójcze lampy UV, ozonatory lub urządzenia typu PlasmaGuard PRO™</p>	Urządzenia do mycia i czyszczenia opakowań, maszyny i urządzenia do zapewnienia czystości i bezpieczeństwa w gospodarstwie
Maszyny i urządzenia dla pszczelarstwa	<p><u>Obejmuje:</u></p> <p>Przykłady urządzeń do przetwarzania produktów pszczelich to:</p>	Pozostałe maszyny, urządzenia i aparaty ogólnego zastosowania

	<ul style="list-style-type: none"> - miodarki (wirówki) do pozyskiwania miodu z ramek pszczelich, - urządzenia do kremowania miodu (kremownice), - spirale i komory dekrystalizacyjne, - stoły i wanienki do odsklepiania, - urządzenia do dozowania miodu w słoiki, - topiarki do wosku, - urządzenia do pozyskiwania pyłku pszczelego (praski, stoły wibracyjne) - suszarki i wialnie do pyłku pszczelego. 	w przemyśle rolnym i spożywczym, urządzenia do przetwarzania produktów pszczelich
Systemy siatek przeciw gradowych		Ogrodzenia, płoty w tym ogrodzenia pastwisk, siatki przeciw gradowe

II. Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych

1. Katalog dotyczy I.10.6.2 oraz I.10.7.2.
2. Wykaz przykładowych rodzajów inwestycji związanych z ochroną środowiska realizujących cele środowiskowo-klimatyczne PS WPR oraz inwestycji realizujących cele Strategii „Od pola do stołu” w ramach inwestycji przetwórstwo:
 - 1) obiekty gromadzenia odpadów stałych;
 - 2) obiekty gromadzenia i zagospodarowania odpadów stałych oraz urządzenia do ich wtórnego wykorzystania;
 - 3) zbiorniki na ścieki przemysłowe;
 - 4) zbiornikowe systemy bioremediacji (neutralizacji) odpadów i ścieków;
 - 5) oczyszczalnie i podczyszczalnie ścieków na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego;
 - 6) maszyny i urządzenia do przetwarzania odpadów i produktów ubocznych przetwórstwa rolno-spożywczego;
 - 7) urządzenia i instalacje umożliwiające wtórne wykorzystywanie opakowań oraz ich recykling;
 - 8) instalacje paneli słonecznych, ogniw fotowoltaicznych; instalacje solarne, banki energii do produkcji energii na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;
 - 9) małe elektrownie wiatrowe do produkcji energii na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;

- 10) biogazownie i inne instalacje do produkcji biogazu na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;
- 11) wymiana pieca węglowego na systemy grzewcze niskoemisyjne (np. piec gazowy, elektryczny, olejowy, na biomasę, pellet, pompa ciepła), na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych;
- 12) termomodernizacja budynków gospodarczych;
- 13) urządzenia i instalacje zmniejszające wykorzystanie plastiku;
- 14) systemy odzysku ciepła lub pompy ciepła;
- 15) systemy odzysku wody i ponownego wykorzystania w procesach produkcyjnych;
- 16) wymiana eternitowych pokryć dachowych budynków produkcyjnych i magazynowych;
- 17) zakup i instalacja nowych lub modernizacja już funkcjonujących systemów chłodniczych - na charakteryzujące się zmniejszonym lub neutralnym oddziaływaniem na środowisko, w tym opartych na układach inwerterowych;
- 18) magazyny i przechowalnie chłodnicze na potrzeby wytwarzanych lub wprowadzanych do obrotu produktów rolnych;
- 19) maszyny, urządzenia i instalacje wydłużające trwałość żywności w celu zapobiegania jej marnowaniu;
- 20) wdrożenie w przetwórstwie rolno-spożywczym innowacyjnych i zrównoważonych opakowań z wykorzystaniem materiałów przyjaznych dla środowiska nadających się do ponownego wykorzystania;
- 21) przetwarzanie produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin;
- 22) stosowanie zrównoważonych metod przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego;
- 23) przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin;
- 24) działania mające na celu ograniczanie strat i marnowania żywności;
- 25) wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych, uczestnictwo w systemach jakości żywności – z wyłączeniem produktów rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego

III. Wykaz inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu w ramach usług leśnych

1. Katalog dotyczy I.10.9 w zakresie usług na rzecz leśnictwa.
2. Wykaz przykładowych rodzajów inwestycji realizujących cele środowiskowo-klimatyczne PS WPR:

Rodzaj inwestycji (wyposażenie, urządzenie, sprzęt, maszyna)	Rodzaj usług	Uwarunkowania zastosowania inwestycji	Korzyści dla ochrony środowiska i klimatu
USŁUGI PRZYGOTOWANIE GLEBY			
Agregaty uprawowe	Orka		Zwiększenie pochłaniania i zatrzymania (sekwestracja) węgla oraz metanu w glebie, co pomaga w długoterminowej redukcji gazów cieplarnianych w atmosferze, głównie CO ₂ i metanu.
Pługi lemieszowe			Ochrona zasobów glebowych i jakości wód powierzchniowych, poprzez redukcję erozji gleby.
Pługi talerzowe (spulchnianie i odwracanie gleby leśnej)			Zwiększenie bioróżnorodności, co jest korzystne dla ekosystemów leśnych i środowiska naturalnego.
Pogłębiacze (głębosze) i glebo-opylacze	Pogłębianie		Poprawia właściwości gleby, zwiększając sekwestrację węgla w glebie, poprzez poprawę struktury gleby. Zwiększenie bioróżnorodności organizmów glebowych i możliwości rozkładu metanu w glebie przez te organizmy.
Frezarki glebowe (spulchnianie gleby na gruntach okresowo podmokłych)			Przygotowanie nowych nasadzeń i zwiększenie sekwestracji węgla w glebie oraz biomasy.
Maszyny do przygotowania placówek w terenie trudnym lub podmokłym (wały, świdry glebowe)			
Brony zębowe	Bronowanie		Korzystne dla środowiska i klimatu ograniczenie emisji CO ₂ – mechaniczne metody kontroli chwastów prowadzą do mniejszych emisji CO ₂ , w porównaniu do intensywnego stosowania nawozów chemicznych produkowanych z
Brony talerzowe (Lekkie, średnie, ciężkie)			
Włoka pierścieniowa	Włókowanie		

Włóka zębatkowa Włóka łańcuchowa Włóka siatkowa			gazu ziemnego z użyciem energii. Mniejsze zużycie chemikaliów oznacza mniej zanieczyszczeń w glebie i wodach gruntowych. Jest to korzystne dla środowiska i klimatu.
Wał rządkowy (gładkie) Wał pierścieniowy (Cambridge, Crosskill) Wał Campbella i strunowy Wał kolczatka Spulchniacz obrotowy	Wałowanie		
Urządzenie do formowania grzędy	Formowanie grzędy		
Rozdrabniarka odpadów drzewnych Rozdrabniarko-mieszarka Przerabiarka pryzm kompostowych Przesiewarka kompostu		Zasilane elektrycznie lub dołączane do zewnętrznych źródeł napędu.	Kompost poprawia strukturę gleby, zwiększając jej zdolność do sekwestracji węgla i retencji wody oraz rozkładania metanu, co jest korzystne dla środowiska i klimatu ograniczając ilość CO ₂ i metanu w atmosferze. Zwiększa także bioróżnorodności, wspierając rozwój mikroorganizmów i innych organizmów glebowych, kluczowych dla zdrowia gleby i roślin.
Ładowarka	Rozdrabnianie i kompostowanie (przetwarzanie odpadów drzewnych na wartościowy kompost)	Zasilane elektrycznie z akumulatorów, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa).	Gleba wzbogacona kompostem jest bardziej odporna na erozję, co pomaga w ochronie krajobrazu i zapobiega utracie gleby. Kompostowanie w warunkach tlenowych minimalizuje produkcję metanu, gdyż gleba wzbogacona kompostem lepiej wspiera mikroorganizmy, które mogą przekształcać metan w mniej szkodliwe substancje. Kompostowanie przyczynia się do redukcji emisji CO ₂ .
Systemy nawadniające kompostowników		Zasilane z sieci energetycznych i lokalnych źródeł wody.	Przyspiesza proces rozkładu materii organicznej, co redukuje emisję metanu, silnego gazu cieplarnianego.

Kompostowniki przemysłowe (kompostowanie na wielką skalę)		Kontrolowane warunki temperatury, wilgotności i napowietrzania. Proces rozkładu materii organicznej jest szybszy i bardziej efektywny.	Kompostowanie przemysłowe minimalizuje emisję metanu. Znaczne ilości kompostu zmniejszają potrzebę stosowania nawozów chemicznych i poprawiają jakość gleby. Kompostowanie wspiera sekwestrację węgla w glebie, co pomaga w długoterminowej redukcji CO ₂ w atmosferze.
Rozrzutniki obornika (przeznaczone do rozrzucanie np. cetyny, kompostu)	Nawożenie lasu		Nawożenie kompostem zmniejsza potrzebę stosowania syntetycznych nawozów, które mogą zanieczyszczać wody gruntowe i powierzchniowe. Zmniejsza się zanieczyszczenie środowiska.
USŁUGI W ZAKRESIE GOSPODARKI NASIENNEJ			
Podnośniki	Zbiór nasion	Nacisk jednostkowy szczęk poniżej 8-9 MPa.	Usługa przyczynia się do odnawiania lasów, co jest kluczowe dla zachowania bioróżnorodności, stabilności ekosystemów leśnych i ochrony środowiska. Pomaga w zachowaniu różnorodności genetycznej, która ułatwia adaptację lasów do zmieniających się warunków klimatycznych.
Otrząsacze przenośne i samojezdne (wibratory)			
Zbieracz bębnowy do dużych powierzchni (szybki zbiór dużej ilości spadów orzechów laskowych, żołądzi i szyszek)		Przystosowany do mocowania za mini traktorem lub quadem.	
Maceratory Systemy wydobywania nasion z szyszek: - oczyszczacze - łuszczarki i komory łuszczarskie - wyłuszczarnie - wytrząsacze - zraszacze - odskrzydlacze - suszarki nasion - czyszczalnie i separatory nasion	Wydobywanie nasion z szyszek i ich obróbka	Urządzenia zasilane energią elektryczną.	Nowe nasadzenia, wynikające z pozyskiwania nasion, przyczyniają się do redukcji CO ₂ w atmosferze, co jest istotne w walce ze zmianami klimatycznymi. Nowe nasadzenia pomagają w retencji wody, co jest istotne dla ochrony ekosystemów wodnych i zapobiegania powodziom.
Magazyny i systemy magazynowe Środki transportu wewnętrznego Wózki akumulatorowe Wózki widłowe	Przechowywanie nasion	Zasilanie elektryczne lub biopaliwem, lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r.	Przechowywanie nasion i orzechów jest podstawą do zachowania zasobów genowych a następnie tworzenia nowych drzewostanów, które pochłaniają CO ₂ z atmosfery i zatrzymują go na dziesięciolecia. Usługa i wykorzystane systemy, maszyny i urządzenia przyczyniają się do ochrony klimatu.

USŁUGI PRODUKCJI SADZONEK			
<p>Szkółka kontenerowa z wyposażeniem</p> <p>Automatyczny system nawadniania kropelkowego</p> <p>Automatyczne systemy nawożenia, a w tym: drony z kamerami wielospektralnymi, czujniki otoczenia, systemy zbierania i analizy danych, automatyczne dozowanie, procesor AI (<i>Artificial Intelligence</i>), interfejsy użytkownika.</p>	Prace na rzecz szkółek	<p>Zasilane energią elektryczną.</p> <p>Pobór wody z lokalnych zasobów z zachowaniem retencji.</p>	<p>Zaawansowana ocena kondycji roślin umożliwia systemowi nawożenia dostosowanie dawki nawozów do specyficznych potrzeb różnych części lasu lub szkółki, co pozwala na oszczędność nawozów, zwiększenie przyrostów i zmniejszenie zużycia środków nawożenia i ochrony roślin, oszczędności zasobów wodnych</p> <p>i korzyści dla środowiska.</p>
<p>Siewniki do nasion drobnych</p> <p>Siewniki do nasion grubych</p> <p>Siewniki do nasion niesypkich</p> <p>Siewniki punktowe</p> <p>(dozowanie mechaniczne lub pneumatyczne)</p>	Wysiew nasion		<p>Nowe nasadzenia drzew pomagają w ochronie gleby przed erozją. Korzenie drzew stabilizują glebę, co zapobiega jej wypłukiwaniu i degradacji.</p>
<p>Wypielacze</p> <p>Kultywatory</p>	<p>Pilenie siewek</p> <p>i sadzonek</p>		<p>Większe wykorzystanie przez siewki i sadzonki składników pokarmowych gleby, wody i światła sadzonki. Jest to korzystne dla klimatu, gdyż w przyszłości wpłynie na zmniejszenie CO₂ w atmosferze.</p>
<p>Podcinacze korzeni (grzędowe, rzędowe, zarówno bierne, jak i czynne)</p>	Podcinacze korzeni		<p>Zwiększa ilość korzeni chłonnych i żywotność sadzonki po przesadzeniu oraz ułatwia sadzenie mechaniczne przyspieszając odnowienie lasu i zwiększanie jego obszaru.</p>
<p>Wyorywacze z mechanicznym wyjmowaniem sadzonek</p>	Wyjmowanie sadzonek		<p>Usługa korzystna dla ochrony środowiska i klimatu, gdyż wpływa na przyspieszenie i zwiększenie skali odnowienia lasu, poprzez zwiększenie liczby nieuszkodzonych i świeżych sadzonek, a także ich siły wzrostu. Wpływa to na udatność odnowień i szybszy przyrost masy drzew, w porównaniu z odkrytymi systemami korzeniowymi. W efekcie las może sekwestrować gazy</p>
<p>Sadzarki (mechaniczne i automatyczne, do szkółkowania i odnowień)</p>	Sadzenie sadzonek		
<p>Agregaty do odnawiania lasu</p>			
<p>Wyciskacze bruzd</p>			

Linie technologiczne do produkcji sadzonek z zakrytym systemem korzeniowym	Produkcji sadzonek z zakrytym systemem korzeniowym	Zasilane elektrycznie (sieć lub akumulatory).	cieplarniane szybciej i w większej ilości.
Maszyny do automatycznego szkółkowania sadzonek			
USŁUGI ODNOWIENIA LASU, ZALESIANIE, POPRAWKI I DOLESIENIA			
Frezarki do pni (karczowniki)	Oczyszczanie powierzchni	Zasilanie akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa).	Usługa zapewnia naturalne metody nawożenia, gdyż karpy i gałęzie rozdrobnione na drobne trociny mogą być pozostawione na miejscu, jako naturalny nawóz. Przyczynia się to do ochrony środowiska i klimatu. Zwiększając bioróżnorodność w glebie oraz zwiększenie w niej pochłaniania i zatrzymania gazów cieplarnianych, polepszenie retencji wody i zmniejszenie erozji gleb.
Rębaki			
Koparki z osprzętem do karczowania lub sam osprzęt do karczowania			
Karczowniki wibracyjne			
Karczowniki pasywne (ciągniki gąsienicowe o dużej sile uciągu) z osprzętem do karczowania			
Maszyny wielofunkcyjne (kompleksowe oczyszczania terenu po wycince drzew)			
Drony do mapowania terenów, tworzenia map i generowania raportów, wraz z systemami zarządzania danymi i ich elementami składowymi			
Autonomiczne maszyny i roboty do karczowania	Zasilanie akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa).		
Mulczery leśne			Polepszanie właściwości gleby, szczególnie w ubogich siedliskach zwiększa absorpcję i zatrzymanie gazów cieplarnianych oraz zapewnia właściwą retencję wody. Oczyszczanie powierzchni leśnych może pomóc w ochronie gleby przed erozją, zwłaszcza na terenach nachylonych. Stabilizacja gleby jest
Wycinarki			
Zgrabiarki			
Rozdrabniacze odpadów leśnych			
Pakieciarki			

Spychacze			kluczowa dla utrzymania zdrowych ekosystemów leśnych, a przez to ochrony środowiska i klimatu.
UTRZYMANIE LASU			
Gleboğrafzarki leśne	Pielęgnacja		Ogranicza zużycie nawozów sztucznych. Ogranicza zużycie chemikaliów do zwalczania chwastów. Poprawia warunki siedliskowe, wpływając na przyrosty roślin i zwiększenie sekwestracji CO ₂ .
Podkrzesywarki (wysięgnikowe, wspinające i automatyczne)			Przyspieszają proces samooczyszczania się drzewa, wpływając na szybsze zwiększanie masy oraz większą absorpcję i zatrzymanie CO ₂
Opryskiwacze, w tym do oprysku mygieł przyrębowych	Opryski		Wpływa na ochronę lasu, poprzez ograniczenie ubytków biomasy lasu, co zwiększa pochłanianie i zatrzymanie w nim CO ₂ .
Systemy monitoringu i alarmu oraz ich części składowe.	Ochrona przed zwierzyną	Zasilane elektrycznie z sieci lub akumulatorów.	Ochrona przed nadmiarowymi zniszczeniami w środowisku przez faunę, zwłaszcza obszarów nasadzeń i młodych drzew, a także ochrona samych zwierząt, poprzez ich wykrywanie w nocy lub w gęstej roślinności. Zachowanie jak największej wielkości biomasy lasu wpływa na możliwość sekwestracji gazów cieplarnianych.
Kamery termowizyjne z systemami zbierania i analizy danych wykorzystujących Geographic Information System (GIS)			
Aplikacje mobilne wspierające zbieranie danych w terenie i ich analizę			
Drony z kamerą wielospektralną oraz oprogramowaniem wspomagającym inwentaryzację roślin i zwierząt.			

Inteligentne ogrodzenia		Zasilane z sieci elektrycznej lub akumulatorów.	Usługa ochrony przed zwierzyną umożliwia wzrost sadzonek i młodych drzew, wpływając na kształtowanie się lasu i jego rozwój, zwiększając przyszłe możliwości absorpcji i zatrzymania CO ₂ z atmosfery. Ochrona środowiska i klimatu zapewniana jest poprzez ochronę obszarów nasadzeń i miejsc niebezpiecznych dla zwierząt, powstrzymanie zwierząt przed wejściem na obszary chronione oraz kontrolę populacji zwierząt zgodnie z potrzebami ochrony środowiska.
Repelenty dźwiękowe i świetlne, a także czujniki z nimi związane			
Wbijaki pali/żerdzi ogrodzeniowych (hydrauliczne lub pneumatyczne)			
Robot leśny do rysakowania i znakowania drzew, wyposażony w systemy GPS i kamery do precyzyjnej lokalizacji i oznaczenia drzewa.		Zasilanie akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa).	
Roboty do wbijania pali ogrodzeń, wyposażone w systemy GPS precyzyjnej lokalizacji			
Maszyny samojezdne ogrodzeniowe z systemami automatycznego sterowania, systemami GPS i innymi technologiami orientacji w przestrzeni			
Tomografy akustyczne wraz z oprogramowaniem do analizy danych tomograficznych	Ocena stanu zdrowotnego drzew	Zasilane elektrycznością.	Usługa przyczynia się do zachowania i zwiększenia zdolności drzew do sekwestracji CO ₂ i metanu, a tym samym ochrony klimatu. Ocena stanu zdrowotnego drzew i wczesnego wykrywania uszkodzeń oraz chorób drzew umożliwia podjęcie działań zapobiegających rozprzestrzenianiu się chorób i utrzymać zdrowie drzew. Zdrowe drzewa efektywniej, niż chore pochłaniają CO ₂ i metan (zwłaszcza kora) z atmosfery, spalniając zmiany klimatu. Wpływa także na ochronę środowiska naturalnego, kształtując bioróżnorodność lasu.
Drony wyposażone w kamery cyfrowe z aplikacjami mobilnymi do dokumentowania i analizy wizualnej		Przeznaczone do oceny stanu zdrowia drzew, dokumentacji wizualnej stanu zdrowotnego drzew i oceny ich gęstości, analizy naprężeń w drzewie, a także wykrywania wewnętrznych uszkodzeń i próchnicy.	
Rezystografy wraz z oprogramowaniem do analizy danych rezystograficznych			
Symulatory komputerowe do analiz ryzyka złamania lub wyrócenia drzewa			
Analizatory składu chemicznego gleby wraz z oprzyrządowaniem i oprogramowaniem do analizy gleby oraz GIS do mapowania gleby	Monitorowanie ekosystemów leśnych, w tym analiza gleby i systemu korzeniowego	Zasilane elektrycznością.	Usługa umożliwia monitorowanie bioróżnorodności w warunkach terenowych, wpływając na nią i zwiększając ochronę ekosystemów leśnych. Bioróżnorodne lasy są efektywniejsze od
Sekwencjonery DNA wraz		Przeznaczone do identyfikacji gatunków w leśnictwie i monitorowania jakości powietrza w lasach.	

z oprogramowaniem do analizy sekwencji DNA			monokulturowych w pochłanianiu i zatrzymaniu gazów cieplarnianych, chroniąc i regulując klimat.
Tablety z oprogramowaniem do tworzenia i wizualizacji raportów glebowych dendrologicznych oraz składu i jakości powietrza			
Czujniki jakości powietrza			
Piezometry	Monitorowanie wilgotności gleby i stanu zasobów wodnych	Zasilane elektrycznie.	Usługa monitorowania wilgotności gleby i zasobów wodnych umożliwia ocenę dostępności wody w ekosystemie leśnym i wpływanie na tę dostępność w zależności od rodzaju siedlisk leśnych. Zapobieganie erozji gleby. Właściwa dostępność wody stabilizuje ekosystem i bezpośrednio wpływa na sekwestrację CO ₂ i metanu przez rośliny i glebę. Odpowiednia dostępność wody w ekosystemie wpływa na zwiększenie objętości drzew, a przez to możliwości sekwestracji gazów cieplarnianych. Podobnie gleba z odpowiednią ilością wody zwiększa ilość sekwestrowanego CO ₂ i metanu.
Specjalistyczne oprogramowania do symulacji różnych scenariuszy melioracyjnych i oceny ich wpływu na teren		Przeznaczone do monitorowania poziomu wilgotności gleby w czasie rzeczywistym, mierzenia poziom wód gruntowych poprawiania warunków siedliskowych różnych gatunków roślin i zwierząt, symulacji przepływów wód powierzchniowych i podziemnych,	
Hydrologiczne modele komputerowe		optymalnego projektowania systemów melioracyjnych,	
Oprogramowanie CAD (Computer-Aided Design)		stabilizacji gleby i poprawy efektywności systemów melioracyjnych.	
Systemy czujników wilgotności gleby			
Geosyntetyki			
Dron z profesjonalną kamerą DSLR, oprogramowanie do fotogrametrii	Inwentaryzacja zasobów leśnych	Zasilane elektrycznie.	Usługa dostarczająca dokładne mapowanie lasów i ocenę ich stanu, monitorowanie zdrowia lasów. Wpływa na planowanie działań ochronnych oraz zarządzania cięciami pielęgnacyjnymi. Umożliwia szybkie reagowanie na zmiany w ekosystemie leśnym i podejmowanie odpowiednich działań ochronnych zapobiegających utracie potencjału sekwestracji gazów cieplarnianych. Pozwala na wpływanie na bioróżnorodność, co ma wpływ na ochronę klimatu.
LIDAR (Light Detection and Ranging) wraz z systemem przetwarzania danych i ich wizualizacją		Przeznaczone do oceny kondycji drzewostanów, szacowanie bioróżnorodności oraz bieżącego monitorowania zmian w ekosystemach leśnych na potrzeby ich ochrony.	
Automatyczne systemy monitorowania	Monitorowanie zmian stanu lasów	Umożliwia tworzenie trójwymiarowych modeli lasów, co pozwala na precyzyjne pomiary wysokości drzew, gęstości drzewostanu oraz struktury lasu.	
Oprogramowanie analityczne zmian w ekosystemie		Przeznaczone na potrzeby ochrony środowiska	

		naturalnego i klimatu	
Piły łańcuchowe (profesjonalne i specjalne)	Prace rębne	Zasilane akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Pojazdy wyposażone w szerokie gąsienice lub opony o niskim nacisku na glebę (<70 kPa). Pilarki do prac z ręki o poziomie hałasu nie większym od 96 dB.	Usługa wykonana tego rodzaju sprzętem ma znaczenie ze względu na ochronę środowiska i klimatu. Wysoka efektywność cięcia i pozyskania drewna ogranicza liczbę wycinanych drzew, w celu zaspokojenia potrzeb gospodarczych. Ogranicza uszkodzenia drzewostanu i gleby. Oznacza to pozostawienie znacznie większej ilości żywej biomasy pochłaniającej i zatrzymującej CO ₂ oraz ukorzenionej roślinności, która sprzyja ochronie gleby i retencji wody, mając pozytywny wpływ na pochłanianie gazów cieplarnianych. Usługa wpływa jednocześnie na optymalny rozwój drzewostanów rokujących rozwój ich objętości i zwiększony wpływ na stabilizację klimatu w przyszłości.
Ścinarki wraz z osprzętem			
Harwestery			
Głowice harwesterowe			
Przecinarki	Prac przyrębne i składnicowe	Zasilane akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Pojazdy wyposażone w szerokie gąsienice lub opony o niskim nacisku na glebę (<70 kPa).	Usługa skutecznie wpływa na ochronę środowiska leśnego, zapewniając selektywne oddzielanie od pnia konarów, gałęzi i osobno części zielonych. Zapewnia naturalne nawożenie kompostem, zrębkami i biomasą zieloną pozostającą w glebie terenów przygotowywanych pod zalesienie. Dzięki temu gleba sekwestruje więcej CO ₂ i metanu oraz wpływa na szybszy przyrost objętości biomasy i zwiększoną sekwestrację gazów cieplarnianych w przyszłości.
Procesory wraz z wysięgnikiem lub wyciągarką			
Głowice procesorowe			
Okrzesywarki (stacjonarne i samojezdne)			
Oddzielarki			
Rębaki (stacjonarne i przejezdne)			
Sortowniki zrębków			
Rozdrabniarki			
Korowarki mechaniczne		Dołączane do zewnętrznego źródła zasilania lub zasilane biopaliwem, akumulatorowo,	Zapobieganie rozwojowi szkodników roślinności, co jest korzystne dla ochrony środowiska. Powstaje nawóz naturalny korzystny dla

		hybrydowe lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Poziom hałasu nie większy od 96 dB.	środowiska naturalnego.
Łuparki w tym agregaty wielooperacyjne			W trakcie usługi wytwarzane jest ekologiczne paliwo z drewna odpadowego. Wpływa na ochronę środowiska i klimatu poprzez eliminację spalania węgla i gazu ziemnego.
Systemy automatyzacji planowania i dokumentowania, optymalizacji, organizacji i technologii prac leśnych	Wspomaganie optymalizacji wycinki	Zasilane energią elektryczną.	Oznacza to pozostawienie znacznie większej ilości żywej biomasy pochłaniającej i zatrzymującej CO ₂ oraz ukorzenionej roślinności, która sprzyja ochronie gleby i retencji wody, mając pozytywny wpływ na środowisko i klimat. Usługa wpływa jednocześnie na optymalny rozwój drzewostanów.
Systemy rozkroi drewna w drzewostanie i ich elementy składowe zbierania danych, przetwarzania i programowania rozkroju na maszyny wykonawcze		Zasilane energią elektryczną.	
Forwardery	Prace zrywkowe i wspomagające	Zasilane akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Pojazdy wyposażone w szerokie gąsienice lub opony o niskim nacisku na glebę (<70 kPa).	Usługi wpływają na ochronę środowiska i klimatu, poprzez wykorzystanie wyposażenia, urządzeń, sprzętu i maszyn chroniących glebę oraz pobliskie drzewa. Skuteczna ochrona nalotów i podrostów. Zapewniają ochronę absorpcji CO ₂ przez nieuszkodzoną roślinność, a zwłaszcza glebę, gdyż drewno przemieszczane jest bez kontaktu z podłożem i roślinnością. Umożliwia naturalne odnowienie lasu.
Skidery (linowe, chwytakowe)			
Mikroforwardery			
Mikrociągniki			
Kolejki linowe leśne z wyposażeniem (w tym ustroje linowe kolejki)			
Przyczepy zrywkowe (kłonicowe i kontenerowe)		Zasilane energią	
Naczepy zrywkowe (ławy skrętne)			
Klembanki (Clambunk'i)			
Adaptory zrywkowe			
Systemy nawigacji GPS georeferencjonowania			

danych terenowych do planowania tras i monitorowania pracy		elektryczną.	
Defoliator zrębkujący	Prace składnicowe	Zasilane akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Pojazdy wyposażone w szerokie gąsienice lub opony o niskim nacisku na glebę (<70 kPa).	Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, poprzez zmniejszenie użycia nawozów sztucznych. Zielona masa i zrębkowane gałęzie nawożą glebę, zmniejszając potrzebę stosowania syntetycznych nawozów, które mogą zanieczyszczać wody gruntowe i powierzchniowe. Zwiększa sekwestrację węgla w glebie, poprzez poprawę jej struktury. Chroni zasoby glebowe i jakość wód powierzchniowych, poprzez redukcję erozji gleby. Zwiększa bioróżnorodność, co jest korzystne dla ekosystemów leśnych.
Linie suszarnicze		Zasilane elektrycznie lub ekologicznym paliwem (biomasa sucha). Przeznaczone do zapobiegania degradacji drewna.	Usługa umożliwia pozostawienie znacznie większej ilości żywej biomasy pochłaniającej i zatrzymującej CO ₂ oraz ukorzenionej roślinności, która sprzyja ochronie gleby i retencji wody, mając pozytywny wpływ na środowisko i klimat.
Autoklawy		Dołączane do zewnętrznego źródła zasilania lub zasilane biopaliwem, akumulatorowo, hybrydowo, lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Przeznaczone do wyrobki drewna na składnicy, zgodnie z zapotrzebowaniem klienta i ograniczenia odpadów	Efektywne pozyskiwanie drewna, w tym wypadku odnosi się do pozostawienia większej liczby drzew rosnących, gdyż mniej trzeba wyciąć, aby dostarczyć tą samą ilość drewna użytkowego odbiorcom rynkowym. Więcej pozostawionych drzew to więcej pochłoniętego CO ₂ oraz metanu. Szacuje się, że przed efektywnymi metodami wycinki, zrywki i składowania, tylko 15% wyciętej biomasy docierało do odbiorcy rynkowego w postaci drewna użytkowego. Nowoczesne metody zautomatyzowanej i cyfrowo sterowanej wyrobki oszczędza biomase, która może pochłaniać gazy
Sortowniki maszynowe			
Linie manipulacyjne drewna			
Automatyczne linie przerobu drewna			
Systemy rozkroi drewna na składnicach i ich elementy składowe: zbierania danych, przetwarzania i programowania rozkroju na maszyny wykonawcze			
Przerzynarki		Zasilane biopaliwem, akumulatorowo, hybrydowo lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE)	
Żurawie /Dźwigi			
Wózki widłowe			
Wózki podnośnikowe			
Ładowarki czołowe z			

chwytkiem do drewna		2016/1628 z dnia 14 września 2016 r.	cieplarniane.
Transportery taśmowe			
Wózki kołowe			
Wyciągarki załadunkowe			
Wagi		Zasilanie elektryczne. Przeznaczone do pracy na składach drewna.	
Retorty zrębowe lub pierścieniowe		Zwęglanie drewna odpadowego.	Piroliza odpadów drewna służy zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych, tj. CO ₂ i innych szkodliwych gazów w procesie wytwarzania i spalania paliwa ekologicznego.
PRACE UZUPEŁNIAJĄCE PODCZAS WYKONANIA USŁUG WPŁYWAJĄCYCH NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I KLIMATU			
Agregaty prądotwórcze	Zapewnienie awaryjnych źródeł zasilania	Zasilane biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r.	Umożliwia podtrzymanie wykonywania usług, pomimo czasowej utraty zasilania własnego przez maszyny, urządzenia i wyposażenie. Może to być korzystne dla zdrowia lasów, gdyż realizowane usługi mogą poprawić ogólną kondycję drzew i gleby. Wpływa to na ich zdolność do pochłaniania gazów cieplarnianych z atmosfery i ich zatrzymywania w tkankach roślin i glebie oraz redukcję metanu w glebie przez mikroorganizmy. Przerwanie prac mogłoby opóźnić korzyści dla ochrony środowiska i klimatu, wynikające z poprawy stanu ekosystemu lasu.
Systemy autonomicznego sterowania maszynami i pojazdami leśnymi, zwiększające ich efektywność i oszczędność energii	Sterowanie	Zasilanie energią elektryczną.	
Stacje ładowania/zasilania	Utrzymanie sprawności i gotowości sprzętu	Zasilanie akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku na podłoże (<70 kPa).	
Magazyn z wyposażeniem wymiennych akumulatorów/baterii	i maszyn (zaplecze techniczne stacjonarne i mobilne)		
Magazyny biopaliw, olejów i smarów			
Radiotelefony i urządzenia sygnalizacyjne	Łączność/Komunikacja na potrzeby wykonania usług	Zasilanie z samokalibrujących się akumulatorów litowo-jonowych lub litowo-polimerowych, lub nowszych technologii.	Wykonanie tych usług przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu w ramach wykonywania usług głównych, tj.:
Stacje kontrolne sterowania dronami i monitorowanie ich lotu w czasie rzeczywistym		Zasilanie energią elektryczną.	- przygotowania gleby i jej nawożenia, - odnowienia lasu, zalesienia,

Odbiorniki danych z kamer wielospektralnych, zamontowanych na dronach			poprawek i dolesiania, - pielęgnacji lasu,
Systemy zarządzania danymi, analizowania, dokumentowania i raportowania prac leśnych oraz inwentaryzacji gatunków roślin i zwierząt	Stosowanie innowacyjnej techniki w leśnictwie	Zasilane energią elektryczną	- prac na rębni i składzie drewna, - inwentaryzacji stanu środowiska. Wspomagana jest ochrona środowiska i klimatu, poprzez udział w prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej, a w tym ograniczenie wylesiania, zalesianie, wpływanie na poprawę zdrowia lasu efektywnie pochłaniającego gazy cieplarniane, regulującego mikroklimat, poprzez stabilizację temperatury i wilgotności, magazynowanie wody w glebie i roślinności zapobiegające suszom, tworzenie różnorodnej struktury wiekowej i gatunkowej drzewostanu w lesie, sprzyjające bioróżnorodności, zwiększającej możliwość adaptacji lasu do zmian klimatycznych, poprawa jakości gleby, co sprzyja wzrostowi roślin i pochłanianiu gazów cieplarnianych przez glebę i rośliny.
Minitraktory.	Stosowanie specjalistycznej techniki transportowej, niezbędnej do prawidłowego świadczenia usług dla leśnictwa mających pozytywny wpływ na środowisko i ochronę klimatu	Zasilanie akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa). Specjalistyczne pojazdy przystosowane do pracy w trudnych warunkach leśnych. Pojazdy o oznaczeniu homologacyjnym wskazującym na przeznaczenie do pracy w terenie z ładunkiem lub dołączonym sprzętem do zadań zgodnych z biznes planem świadczenia usług dla leśnictwa, wyposażenie	Wykonywane przy pomocy tych środków transportu usługi przyczyniają się do ochrony środowiska i klimatu. Pracami tymi mogą być: - przygotowanie gleby i jej nawożenie, - zbiór nasion, orzechów i żołądźi, - produkcja sadzonek, - odnowienia lasu, zalesienia, poprawki i dolesianie, - pielęgnacja lasu,

		<p>kabiny klasy ekonomy. Pickupy i quady homologowane w zależności od rodzaju jako N1 lub L7e z uwzględnieniem, czy mają napęd na cztery koła, czy dwa o kodzie podrodzaju 09.</p>	<p>- prace na rębni i składzie drewna, - inwentaryzacje stanu środowiska.</p> <p>Środki transportu są konieczne do wykonywania przy ich pomocy usług wpływających na redukcję CO₂, pochłanianie metanu przez las i glebę oraz ograniczanie erozji gleby.</p>
Przyczepy leśne			
Kolejki linowe		<p>Zasilanie akumulatorowe, hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa).</p>	
SPECJALISTYCZNE POJAZDY PRZYSTOSOWANE DO PRACY W TRUDNYCH WARUNKACH LEŚNYCH.			
Ciągniki rolnicze i leśne (źródło napędu)		<p>Zasilane elektrycznie hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. Pojazdy wyposażone w szerokie gąsienice lub opony o niskim nacisku na glebę (<70 kPa).</p>	<p>Usługi wpływają na ochronę środowiska i klimatu, poprzez wykorzystanie wyposażenia, urządzeń, sprzętu i maszyn chroniących glebę oraz pobliskie drzewa. Skuteczna ochrona nalołów i podrostów.</p>
Ciągniki zrywkowe z osprzętem			
Ciągniki uniwersalne z osprzętem zrywkowym		<p>Dopuszczalne są też ciągniki (i inne pojazdy), których głównym lub pomocniczym źródłem zasilania jest wodór. Są to w większości ciągniki prototypowe, np.:</p> <p>- z wodorowymi ogniwami paliwowymi wytwarzającymi</p>	<p>Wykonywane przy pomocy tych środków transportu usługi przyczyniają się do ochrony środowiska i klimatu. Pracami tymi mogą być:</p> <p>- przygotowanie gleby i jej nawożenie, - zbiór nasion, orzechów i</p>

		<p>energię elektryczną do napędu silnika ciągnika, w których wodór jest dostarczany z instalacji zewnętrznej i przechowywany w zbiornikach ciśnieniowych pojazdu,</p> <p>- ze współspalaniem wodoru z olejem napędowym (udział wodoru w mieszance z olejem napędowym wynosi od 30 do 60%),</p> <p>- z wodorem jako paliwem, które podlega spalaniu w komorze silnika.</p>	<p>żołędzi,</p> <ul style="list-style-type: none"> - produkcja sadzonek, - odnowienia lasu, zalesienia, poprawki i dolesianie, - pielęgnacja lasu, - prace na rębni i składzie drewna, - inwentaryzacje stanu środowiska. <p>Środki transportu są konieczne do wykonywania przy ich pomocy usług wpływających na redukcję CO₂, pochłanianie metanu przez las i glebę oraz ograniczanie erozji gleby.</p>
<p>Ciągniki leśne</p> <p>Pojazdy typu Utility Terrain Vehicles (UTV)</p> <p>Minitraktory.</p>	<p>Stosowanie specjalistycznej techniki transportowej, niezbędnej do prawidłowego świadczenia usług dla leśnictwa mających pozytywny wpływ na środowisko i ochronę klimatu</p>	<p>Zasilanie hybrydowe, biopaliwem lub spełniające normy emisji określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1628 z dnia 14 września 2016 r. oraz normy nacisku (<70 kPa). Specjalistyczne pojazdy przystosowane do pracy w trudnych warunkach leśnych.</p> <p>Pojazdy o oznaczeniu homologacyjnym wskazującym na przeznaczenie do pracy w terenie z ładunkiem lub dołączonym sprzętem do zadań zgodnych z biznes planem świadczenia usług dla leśnictwa, wyposażenie kabiny klasy ekonomicznej.</p> <p>Pickupy i quady homologowane w zależności od rodzaju jako N1 lub L7e z uwzględnieniem, czy mają napęd na cztery koła, czy dwa o kodzie podrodzaju 09.</p>	